

ناخدای کشتی اقتصاد

مجموعه گزارش و یادداشت‌هایی با موضوع:

- لایحه بودجه ۱۴۰۰
- تورم هزینه‌های زندگی در سال ۱۳۹۹
- مقایسه صندوق توسعه ملی ایران و نروژ
- تجربیات دنیا در زمینه دورکاری
- حضور و فعالیت نئوبانک‌ها در ایران
- قانون جدید چک و شرایط و الزامات چک‌های صیاد ۲
- بررسی شبکه‌های جهانی پرداخت و کارت اعتباری

به پدران و مادران خود استفاده از خدمات الکترونیک بانکی را آموزش دهیم

www.middleeastbank.ir
info@middleeastbank.ir

یکی از حساس‌ترین گروه‌های در معرض ابتلا به بیماری کووید-۱۹ سالمندان هستند. این گروه به دلیل آشنایی کمتر با ابزارهای الکترونیک بانکی از قبیل موبایل بانک و اینترنت بانک، جزو مراجعه‌کنندگان غیرضرور به شعب بانکها برای پرداخت قبوض، انتقال وجه، مشاهده صورت حساب و یا دریافت حقوق هستند.

با آموزش و ترغیب آنها به استفاده از خدمات الکترونیک بانکها می‌توانیم از آنان در مقابل آلودگی و ابتلا به کرونا محافظت کنیم. همه ما در قبال پدران و مادران، سالمندان، گروه‌های پرخطر و جامعه مسؤولیم. سهم خود را از این مسؤولیت ادا کنیم.

۵

سرمقاله
فقیرتر می شویم

فوتوفن جدید
نظام بانکی

بانک

۶

۸

بانکینو و روح
حاکم بر نئوبانکها

۱۲

بانکها و اتصال به
شبکه های جهانی
پرداخت

اینفوگرافیک
گام های قانون
چک

۱۴

دورکاری و بیکاری
در زمان کرونا

کسب و کار

۱۸

در آینده نزدیک
محل کارتان را خودتان
انتخاب کنید

۲۰

دورکاری در جهان
پسپاندمی

۲۴

قدم های
خستگی ناپذیر
خالق کفش ملی

۲۷

زنهار از این بیابان

اقتصاد

۲۸

لایحه بودجه
غیرقابل اصلاح ۱۴۰۰

۳۰

تورم هزینه های زندگی
در سال گذشته

۳۲

صندوق های روز مبادا در
ایران و نروژ

۳۶

جریان های فکری
بانکداری در جهان

۴۰

۳۸
اخبار

۳۸

سردبیر: محسن کریمی

دبیر اجرایی: سینا زارعی

طراح ساختار بصری: حنا نیا زمند

گرافیکست و صفحه آرا: میترا دهقانی

- آفتاب خاورمیانه یک نشریه داخلی و مستقل است که تمامی حقوق آن به بانک خاورمیانه تعلق دارد.
- مسوولیت مطالب نشریه با پدیدآورندگان است و انتشار آن‌ها لزوماً به معنی تایید تمام یا بخشی از مطالب نیست.
- نقل مطلب از نشریه با ذکر منبع مانعی ندارد.
- منابع در آرشیو نشریه موجودند.

■ بانک خاورمیانه با توجه به شرایط جاری کشور و برای جلوگیری از شیوع ویروس کرونا، از چاپ کاغذی این شماره نشریه آفتاب خاورمیانه خودداری کرده است.

نشانی: تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان پنجم، شماره ۲، ساختمان مرکزی بانک خاورمیانه
کد پستی: ۱۵۱۳۶۴۵۷۱۷
تهران، صندوق پستی: ۴۴۴۵-۱۵۸۷۵
تحریریه آفتاب خاورمیانه: ۴۲۱۷ ۸۵۵۶

بانک خاورمیانه

تلفن: ۴۲۱۷ ۸۰۰۰

دورنگار: ۸۸۷۰ ۱۰۹۵

پیام کوتاه: ۳۰۰۴۲۱۷۸

مرکز ارتباط با مشتریان: ۸۸۷۲ ۶۶۹۰

امور سهامداران: ۴۲۱۷ ۸۰۲۰

برای دریافت فایل الکترونیکی نشریه لطفاً یک ایمیل با عنوان اشتراک آفتاب خاورمیانه به نشانی info@middleeastbank.ir ارسال فرمایید.

دیدگاه‌ها و مقالات خود را از طریق پست الکترونیک یا نشانی پستی برای ما ارسال نمایید و یا با ما تماس بگیرید.

نویسندگان این شماره به ترتیب حروف الفبا:

فرداد احمدی

معصومه اکبری زاده

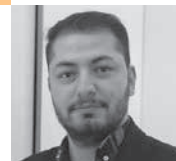
آرین آقابیگی

نیلوفر رحمانیان

مریم ذوالفقار

امیر مهیار ترابی

محمد کوثری

حسین سلطان آبادی

لیلا زراعتی

برای دانلود نشریه QR کد را اسکن کنید.

www.middleeastbank.ir

info@middleeastbank.ir

twitter.com/MiddleEastbank

[telegram.me/ME_Bank](https://t.me/ME_Bank)

[instagram.com/ME.Bank](https://www.instagram.com/ME.Bank)

[linkedin.com/company/middleeastbank](https://www.linkedin.com/company/middleeastbank)

فقیرتر می شویم

محسن کریمی
مدیر ارتباطات • بانک خاورمیانه

بدون اغراق از صد نفر انسان ساکن طهران نود نفر مبتلا به تب و ناخوشی شده و چنان شده است که بازارها و دکان‌ها بسته شد. عموم مدارس تعطیل کردند. در تمام ادارات بیش از یک ثلث اعضا حاضر نمی‌شود. در هر خانه روی هم روی هم مریض ریخته است که کسی نیست پرستاری مرضا را بنماید. هیچ کس همچو واقعه را به یاد نداشت و این مرض با سینه‌درد است، سه شب یا دو شب با سردرد و سرگیجه... این بخشی از روزنامه خاطرات عین السلطنه در سال ۱۲۹۷ خورشیدی برابر با ۱۹۱۸ میلادی است. سالی که آنفولانزای معروف به اسپانیایی در جهان شیوع یافت و از طریق سربازان خارجی از اروپا به ایران رسید.

اکنون با گذشت حدود یکصد سال، اپیدمی جدیدی دنیا را درنوردیده و در طی یک سال آثار اقتصادی آن کاملاً نمایان است. پژوهش‌های جهانی ادعا دارند که ویروس کرونا ۱۳ تریلیون دلار هزینه به اقتصاد جهان تحمیل کرده است. کاهش رشد اقتصادی کشورها نگران‌کننده است. موسسه فینچ با بررسی ۱۰ کشور پیشرفته دنیا اعلام کرده که آثار اقتصادی شیوع ویروس برای این کشورها افت ۶ درصدی را در میانگین رشد پنج ساله گذشته آن‌ها به همراه دارد. آمارها مدعی هستند که اقتصاد ایتالیا به سال ۱۹۹۳ و اقتصاد آمریکا به سال ۲۰۱۴ عقب‌نشینی کرده است. ترافیک هوایی بیش از ۶ هزار مسیر اروپایی در سال ۲۰۲۰ بدون استفاده ماند و سایر کسب‌وکارهای مبتنی بر خدمات جهانگردی نظیر هتل‌ها، رستوران‌ها و آژانس‌های خدمات گردشگری زبان سنگینی متحمل شدند.

پیش‌بینی خوشبینانه برای اقتصادهای قوی دنیا از ادامه این وضعیت تا سال ۲۰۲۲ خبر می‌دهد ولی برای کشورهای با اقتصاد ضعیف این پروسه تا ۲۰۲۵ ادامه خواهد یافت. شوک اقتصادی ناشی از اپیدمی در درازمدت به دلیل تعطیلی برخی کسب‌وکارها، کاهش ساعت کاری، کاهش سرمایه‌گذاری و افزایش بیکاری، آسیب‌های زیادی به تولید و صادرات کشورهای وارد خواهد کرد. در سال میلادی گذشته ژاپن ۶ درصد و آلمان ۲۱٫۵ درصد زیان نسبت به تولید ناخالص داخلی داشته‌اند. نرخ رشد بالقوه آمریکا از ۱٫۹ درصد به ۱٫۴ درصد و نرخ رشد بالقوه اقتصاد بریتانیا از ۱٫۶ درصد به ۰٫۹ درصد خواهد رسید. همچنین متوسط پتانسیل رشد اقتصادی منطقه یورو (با احتساب میانگین وزنی رشد آلمان، فرانسه، اسپانیا و ایتالیا) از ۱٫۲ درصد فعلی به ۰٫۷ درصد می‌رسد. در ایران آثار اقتصادی کرونا به دلیل وجود تحریم‌ها و چالش‌های ارزی و نفتی پیچیده‌تر و تخریب‌کننده‌تر است. در جایی که به دلیل کاهش تقاضا در سایر کشورهای بهای سوخت و مواد غذایی کاهش یافته است، در ایران شاهد افزایش تصاعدی قیمت کالاها بوده‌ایم و دستاورد این چالش‌ها افزایش فقر بوده است.

تعریف فقر با توجه به شرایط و واقعیت‌های زندگی در کشورهای مختلف متفاوت است ولی معمولاً برای تعیین خط فقر توانایی تهیه نیازهای اولیه زندگی را ملاک قرار می‌دهند. مثلاً در کشورهای غرب اروپا کسی که توانایی پرداخت ماهانه ۷۶۴ یورو برای رفع نیازمندی‌های روزانه‌اش نداشته باشد فقیر محسوب می‌شود. البته سازمان ملل تعریف‌های دیگری برای تعریف فقر دارد. به عنوان مثال دسترسی به آب پاک، دسترسی به اینترنت، دسترسی به امکانات آموزشی و یا آزادی فعالیت‌های سیاسی را جزو عوامل شناسایی فقر در جامعه در نظر می‌گیرد. آخرین آمارهای جهانی نشان می‌دهند که ۲۲ درصد جمعیت جهان یعنی حدود ۱٫۳ میلیارد نفر در ۱۰۷ کشور در شرایط فقر و از این میان ۶۸۹ میلیون نفر در فقر مفرط به سر می‌برند. این آمارها فقط به کشورهای در حال توسعه یا توسعه نیافته مربوط نمی‌شود. در ایالات متحده ۳۸ میلیون نفر زیر خط فقر زندگی می‌کنند. البته تعریف خط فقر در یک کشور آفریقایی درآمد روزانه ۱٫۹ دلار و در آمریکا درآمد روزانه ۳۳٫۲۶ دلار است. آمارهای بانک جهانی برآورد می‌کند که اپیدمی کرونا بین ۱٫۵ تا ۸ درصد به جمعیت فقرای جهان خواهد افزود.

در ایران مبنای تعیین خط فقر در سال ۱۳۹۸ درآمد ۴۵ میلیون ریال برای یک خانواده ۴ نفره بود که با توجه به تورم سال ۹۹ بر اساس محاسبه‌های غیررسمی ملاک خط فقر را درآمد بین ۸۰ تا ۱۰۰ میلیون ریال در ماه برای یک خانواده ۴ نفره اعلام می‌کنند. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی اعلام کرده بود که ۳۵ درصد مردم ایران زیر خط فقر هستند و یک عضو شورای شهر تهران نیز گفته که ۷ دهک جامعه تهران زیر خط فقر قرار دارند. پیش‌بینی می‌شود که همه‌گیری کرونا ۴ میلیون شغل را در ایران از بین خواهد برد.

با نگاهی به لایحه بودجه ۱۴۰۰ در سال آینده نیز شوک اقتصادی دیگری به جامعه وارد می‌شود و با توجه به پایان کار دولت فعلی در ماه‌های آینده به نظر نمی‌رسد تلاش موثری برای بهبود شرایط زندگی دهک‌های پایین جامعه صورت گیرد. طبق تقسیم‌بندی دهک‌های درآمدی جامعه بین ۲۵ تا ۲۷ میلیون نفر جزو بخش‌های آسیب‌پذیر اجتماع هستند.

اثرات اجتماعی تبدیل طبقه متوسط به طبقه فقیر، در درازمدت موجب کاهش سلامتی جامعه به دلیل حذف برخی اقلام خوراکی از سفره آنان و افزایش آسیب‌های اجتماعی، خشونت و پرخاشگری در سطح شهرها خواهد شد. افزایش فاصله طبقاتی در جامعه بیشترین تأثیر را بر کودکان خواهد داشت. آنان شاهد ناتوانی والدین در تامین نیازهای اولیه خانواده هستند و تحت تأثیر استرس و ناامیدی قرار می‌گیرند. فقر و بیکاری خانواده‌ها منجر به محرومیت‌های اجتماعی و افزایش کودکان خیابانی، ترک تحصیل، زباله‌گردی، اعتیاد و افزایش جرم می‌شود و نسل آینده با انبوهی جامعه‌ستیز مواجه خواهد شد. از این رو یکی از مهم‌ترین اولویت‌های دولت باید تعریف سیاست حمایتی روشن و ایجاد اشتغال و تامین درآمد پایدار برای دهک‌های پایین جامعه باشد. ■

فوتوفن جدید نظام بانکی

به علت شرایط تحریم، عدم پیوستن به FATF و ... نظام بانکی ایران در یک سیستم تقریباً بسته در حال فعالیت است و به عبارتی در جزیره تنهایی به سر می‌برد. اگر از مهم‌ترین وظیفه ذاتی بانک مرکزی یعنی حفظ ارزش پولی چشم‌پوشی کنیم؛ در سایر ابعاد فنی نظام بانکی رو به جلو حرکت کرده است. از جمله این ابعاد فنی می‌توان به راه‌اندازی رمز پویا و بازپس‌گیری اعتبار چک با راه‌اندازی سامانه صیاد اشاره کرد.

تسهیل شرایط برای ورود نئوبانک‌ها نیز اقدامی است که اخیراً بانک مرکزی به آن اجازه حضور و فعالیت داده است و پس از «بانکینو» نئوبانک‌های دیگری هم در حال ورود به این وادی هستند.

در این پرونده، به برخی از اقدامات بانک مرکزی از جمله ورود نئوبانک و سازوکار عملیاتی شدن چک‌های صیادی ۲ پرداخته‌ایم. همچنین شبکه‌های جهانی پرداخت و کارت‌های اعتباری را بررسی کرده‌ایم و در انتها قانون جدید چک و شرایط و الزامات چک‌های صیادی ۲ را در قالب اینفوگرافیک به تصویر کشیده‌ایم. ■

گام‌های قانون
چک

۱۴

بانک‌ها و اتصال
به شبکه‌های
جهانی پرداخت

۱۲

بانکینوو
روح حاکم بر
نئوبانک‌ها

۸

بانکینو

وروح حاکم بر

نئوبانکها

برای ورود به بحث ابتدا کمی درباره نئوبانک و تفاوت آن با بانکداری سنتی توضیح دهید.

ابتدا باید اشاره کنم که در ایران متأسفانه خیلی از افراد، نئوبانک و دیجیتال بانک را با احراز هویت آنلاین اشتباه می‌گیرند. احراز هویت دیجیتال گام نخستین در ارائه خدمات مالی به صورت غیرحضوری است، اما همه کاری که یک نئوبانک باید انجام بدهد نیست. نئوبانک و بانکداری سنتی در سه بخش با هم تفاوت دارند. بخش نخست درباره امکانات و لوجستیک بانکها است. بانکداری سنتی مبتنی بر افزایش شعب، نزدیکی و دسترسی سریع‌تر کاربر و ارتباط رودررو با او است که در نهایت منجر افزایش رضایت‌مندی کاربر می‌شود، اما در مقابل نئوبانک سعی می‌کند با استفاده از امکانات گوشی‌های هوشمند به سطح تعامل بالاتری با کاربر برسد.

از سوی دیگر بانکداری سنتی مبتنی بر محصول است و سعی می‌شود محصولات مالی بر اساس استفاده از امکانات مختلف برای دسترسی آسان‌تر مانند خدمات موبایل بانک و اینترنت بانک و... در اختیار مشتری قرار گیرند. در مقابل، نئوبانکها کاملاً مبتنی بر تجربه کاربری هستند و سعی می‌کنند از ساختارهای سنتی ارائه محصولات مالی برای ارائه محصولات خاص به کاربر استفاده کنند.

تا چند سال پیش نگاهی سنتی وجود داشت که نئوبانکها را به‌عنوان رقیب بانکداری سنتی در نظر می‌گرفتند، در حالی که اکنون این دیدگاه تغییر کرده و اعتقاد بر این است که نئوبانکها تکمیل‌کننده زنجیره بانکداری هستند. به همین دلیل هم هست که شاهدیم نئوبانکها در حال شراکت با بانکهای سنتی هستند و خدماتی را از بانکهای سنتی دریافت کرده و به شیوه‌ای دیگر ارائه می‌کنند. در بانکداری سنتی بر اساس رویکرد مبتنی بر محصول، دستورالعمل‌های ارائه خدمات تعریف می‌شود، در صورتی که در نئوبانک سعی می‌شود با رویکرد مبتنی بر ریسک برای گروه مشتریان خاص، فرآیندهای خاص تدوین شود. چالش اصلی نئوبانکها بیش از آنکه دیجیتال شدن فرآیندها باشد، بازطراحی تجربه کاربری است.

آنچه به‌عنوان بازطراحی تجربه کاربری از آن نام می‌بریم در گام نخست شناسایی و گروه‌بندی مشتریان هدف است و در گام دوم طراحی تجربه کاربری با تکیه بر گروه مشتریان و ریسک شناسایی شده است. قرار نیست یک خدمت به همه مشتریان به شکل یکسان ارائه شود. برعکس، نئوبانک باید این حس را به مشتریان بدهد که هر کدام از آنها مشتری خاص بانک هستند. در نئوبانکها سرمایه اصلی محصولات و یا زیرساخت‌های فناوری اطلاعات نیستند، بلکه مشتریان هستند. این همان تفاوت در رویکردهاست که مهم‌ترین تفاوت نئوبانکها با بانکهای سنتی است.

تفاوت سوم در فرآیندهای تضمین امنیت مشتری است. در بانکداری سنتی حدود یک دهه پیش تصمیم گرفته شد که بانکها آنلاین شوند و خدمات اینترنت بانک و موبایل بانک ارائه کنند. ولی آنچه دیده نشد، آمادگی لازم در زیرساخت‌های امنیتی برای ارائه این خدمات بود. با همان رویکردی که در شعب با مشتریان

فرداد احمدی

روزنامه‌نگار و نویسنده نشریه آفتاب خاورمیانه

دنیا تخت گاز در جاده دیجیتالی شدن پیش می‌رود و حتی سال ۲۰۲۰ با کرونایش نیز نقش سوخت موشک را برایش ایفا کرد. کووید ۱۹ با ایجاد مانعی بزرگ در تحقق عینی مفهوم «دسترسی فیزیکی» بر سر راه کسب‌وکارهای سنتی از رشد آنها جلوگیری کرد و از طرف دیگر، نگاه‌ها را به سمت مفاهیمی مثل «دورکاری» چرخاند که نیازمند بستر دیجیتالی هستند. در این سفر، بانکها با توسعه انواع بانکداری دیجیتال و نئوبانکها جزو سردمداران هستند و نقش جاده‌صافکن را برای سایر مشاغل ریز و درشت ایفا می‌کنند، زیرا با حذف مؤلفه دسترسی فیزیکی از مبادلات مالی، عملاً به مشاغل فرصت ادامه حیات در فضای کرونایی را می‌دهند. ماکان سپهری، مدیر تحول دیجیتال بانک خاورمیانه معتقد است که با پایان فصل کووید ۱۹ تحولات دیجیتالی شدن در دنیا و ایران به عقب باز نخواهد گشت، اما بسته به عواملی ممکن است با سرعت کمتری طی شود. به گفته او هرچند توسعه نئوبانکها در اقلیم‌های اقتصادی مختلف دنیا از روندی خطی تبعیت نمی‌کند که بتوان به راحتی با هم مقایسه‌شان کرد، اما می‌توان تشخیص داد که در ایران برخی عقب‌ماندگی‌ها در تنظیم مقررات و دستورالعمل‌ها وجود دارد که رشد نئوبانکها را با دشواری‌هایی روبرو می‌کند و بانی نامتعادل شدن پیشرفت بخش‌های مختلف این حوزه شده است. گفت‌وگوی سپهری با آفتاب خاورمیانه در این خصوص را در ادامه می‌خوانیم.

داریم بر روی آن‌ها کار می‌کنیم و هزینه صرفشان می‌کنیم. به‌عنوان مثال استفاده از کارت‌های نقدی به‌عنوان ابزار دریافت وجه در هیچ جای دنیا وجود ندارد، اما نه تنها در ایران این امکان وجود دارد، بلکه به یکی از پرستفاده‌ترین ابزارهای انجام تراکنش نیز تبدیل شده است. همان‌گونه که گفته شد، افزایش شدید حساب‌ها و کارت‌های بانکی در یک مقطع زمانی خاص باعث شد فرصت ایجاد تعامل بانک‌ها و نظام پرداخت با مردم از بین برود و یکی از پیامدهایش تبدیل شدن کارت‌های بانکی از ابزار پرداخت به ابزار تراکنش بانکی بود. در همه‌جای دنیا شماره کارت بانکی به‌عنوان یکی از دانستنی‌های مشتری و از ارکان امنیت و محسوب می‌شود، اما در ایران همه دوستان و آشنایان از آن آگاهی دارند.

لطفا درباره این مورد خاص ایران، یعنی تبدیل شدن کارت بانکی از ابزار پرداخت به ابزار تراکنش بیشتر توضیح دهید.

در همه‌جای دنیا تراکنش‌های مالی افراد با شماره حساب انجام می‌شود و شماره شبا ابزار دریافت وجه از یک شخص سوم است. در خارج از ایران کارت بانکی به‌عنوان ابزار پرداخت مورد استفاده قرار می‌گیرد. در طراحی کارت هم معمولاً شماره کارت روی کارت و اطلاعات حساسی مثل کد امنیتی (CCV2) و تاریخ انقضا پشت کارت درج می‌شود تا سودجویان با یک نگاه نتوانند همه اطلاعات کارت را ببینند. اما در ایران اغلب همه اطلاعات کارت به‌علاوه اسم شخص را بر روی آن درج می‌کنند. از طرف دیگر، چون کارکرد کارت بانکی در ایران تغییر کرد و تبدیل به ابزار تراکنش و پرداخت و دریافت پول شد، یکی از نخستین سرویس‌هایی که در شبکه پرداخت کشور ایجاد شد، سرویس کارت به کارت بود. چنین سرویسی در دنیا به این شکل وجود ندارد.

اینکه یک سرویس خاص در کشور ایجاد شود که نمونه مشابهی در سایر نقاط دنیا نداشته باشد، به خودی خود امر بدی نیست. آیا از بابت سرویس تراکنش خاص ایران پیامدهای منفی هم دامن‌گیر نظام بانکی کشور شده است؟

بله، ببینید اکنون در ایران شماره کارت جزو دانستنی‌های شخصی افراد نیست و به شکلی عمومی در دسترس همگان قرار می‌گیرد. همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد، کد امنیتی و تاریخ انقضا نیز عوامل امنی نیستند، یا حداقل این آگاهی به مردم منتقل نشده است که باید از آن‌ها محافظت کنند. از این‌رو، با توجه به حجم کلاه‌برداری‌هایی که به همین دلیل صورت گرفت، نظام پرداخت مجبور شدند سراغ رمزهای پویا، رمزهای پویای یک‌بارمصرف و نسخه دوم «هریم» که بر اساس آن قرار است شماره پایانه و مبلغ تراکنش هم در پیامک ثبت شود بروند و همه

واضح دستورالعمل‌هایی را بیان می‌کنند که بانک‌های سنتی باید چه کارهایی انجام دهند تا شرکت‌های کوچک‌تر بتوانند به اطلاعات دسترسی داشته باشند، بلکه حتی روند دسترسی به اطلاعات و اینکه چگونه باید امنیت اطلاعات و حریم شخصی کاربر تضمین شود نیز مشخص شده است. چنین مقرراتی هنوز در ایران وجود ندارد. در واقع در ایران این‌طور نیست که مقررات محدودکننده باشند، بلکه اساساً مقررات نامشخص هستند.

پس این گزاره درست است که در مراحل جلوتر دیجیتال شدن و در گسترش نئوبانک‌ها از دنیا خیلی عقب هستیم؟

در دنیا نئوبانک‌ها کسب‌وکارهای جاافتاده‌ای هستند که ۵ یا ۶ سال از عمرشان می‌گذرد، زیرساخت‌های فنی در داخل بانک‌های سنتی برایشان وجود دارد و زیرساخت‌های قانونی نیز برای ایجاد و رشد آن‌ها فراهم شده است. در مقابل، نئوبانک‌ها و دیجیتال بانک‌ها در ایران بسیار جدید هستند و هنوز تعامل بین بانک‌ها و شرکت‌های دیگری که قرار است از این مدل بانکی استفاده کنند شکل نگرفته است. هنوز بانک‌ها به چشم رقیب به نئوبانک‌ها نگاه می‌کنند و هنوز قوانین و مقررات و دستورالعمل‌ها برای آن تصویب نشده است. زیرساخت‌های فنی در بانک‌های سنتی هرچند آمادگی ارائه خدمات به نئوبانک‌ها را دارند اما هنوز ساختار جمع‌وجور و سرویس‌دهی آن‌ها به‌طور کامل فراهم نشده است. یکی از دلایلی که بانکینو در بانک خاورمیانه موفق شد، یکپارچگی زیرساخت‌های فناوری اطلاعات این بانک و رویکرد آینده‌نگرانه مدیریت بانک به مفهوم کسب‌وکار دیجیتال بود. نتیجه چنین آرايشی این است که برای ایجاد نئوبانک در ایران فرایند فنی کار از لحظه شروع تا آماده به کار شدن شاید بیش از یک سال زمان نبرد، اما چون نه شیوه کسب‌وکار مشخصی برای نئوبانک‌های ایران تعریف شده، نه قوانین و مقرراتی تنظیم شده و نه حتی زیرساخت‌های آن آماده شده است؛ تلاش‌گران این عرصه به‌جای آنکه با مدل‌های کسب‌وکار تجربه شده در خارج از ایران کار کنند، مجبور می‌شوند برای خود، مشتری‌ان و بانکی که به عنوان شریک با آن‌ها کار می‌کنند شرایط و فرایندهای جدیدی را طراحی کنند. پیچیدگی ایجاد نئوبانک در ایران پیچیدگی فنی نیست، بلکه در طراحی همین جریان کاری است که باید مخصوص محصولاتی که قرار است ارائه شود، مشتری هدف و بانک یا بانک‌های سرویس‌دهنده باشد.

آیا این رشد نامتعادلی که بیان کردید، پیامدهای منفی ملموسی هم برای حیات بانکی ایران در بر داشته است؟

اکنون برخی از خدمات پایه در کل دنیا در حال منسوخ شدن است، اما ما هنوز

این هزینه‌ها به این دلیل تحمیل شد که از ابتدا بانکداری الکترونیک از نقطه‌ای اشتباه آغاز شد و اکنون همه این اقدامات برای امن کردن آن انجام می‌شود. درحالی‌که از همان ابتدا باید به کاربران اطلاع داده می‌شد که هیچ‌یک از اطلاعات مندرج بر روی کارت خود را نباید در اختیار کسی قرار دهند.

چه خدمات بانکی هستند که هنوز در ایران ارائه نشده‌اند و ممکن است نئوبانک در آینده باعث تسهیل ارائه آن‌ها شود؟

مبنای کسب‌وکار نئوبانک‌ها در خارج از ایران و داخل ایران متفاوت هستند. به علت زیرساخت دیجیتال و هزینه پایین‌تر عملیاتی در نئوبانک‌ها نسبت به بانک‌های سنتی، بسیاری از نئوبانک‌ها بر اساس مدل کاهش هزینه کارمزد اقدام به بازاریابی مشتریان خود می‌کنند. همچنین با توجه به آنکه بانک‌ها در خارج از کشور، مقید به رعایت عقود اسلامی نیستند، آزادی بیشتری در افزایش و کاهش نرخ‌های سود و جریمه دارند، ولی به دلیل استانداردهای ارائه‌شده از سمت نهاد قانون‌گذار این نوع شیوه‌های جذب مشتری در ایران قابلیت اجرایی شدن ندارند. بسیاری از نئوبانک‌ها در خارج از ایران با شعار «شفافیت و حذف هزینه‌های پنهان تراکنش» اقدام به جذب مشتری می‌کنند.

اما در کنار این موارد، بخشی از خدمات وجود دارند که به نظر بنده، نئوبانک‌های ایرانی در سال‌های آتی اقدام به ارائه آن‌ها خواهند کرد. از میان این خدمات می‌توان به برنامه‌های مدیریت مالی شخصی برای مدیریت هزینه‌ها (PFM)، ارائه تسهیلات خرد، سامانه‌های مدیریت سرمایه‌گذاری خرد در قالب پیشنهاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری و بیمه‌های عمر اشاره کرد.

آیا خدماتی در دنیا وجود دارد که از نظر شما به دلیل برخی موانع زیرساختی، قانونی یا فرهنگی احتمالاً هرگز در ایران اجرایی نمی‌شوند؟

تجربه من می‌گوید که در عرصه نئوبانک چیزی در خارج از ایران وجود ندارد که امکان بومی‌سازی آن وجود نداشته باشد. ولی اینکه همان خدماتی که در سایر نقاط جهان ارائه می‌شود عیناً در ایران ارائه شود، دور از انتظار است. به‌عنوان مثال در خارج از ایران کارت اعتباری پدیده متداولی است و به جز بانک‌ها، حتی برخی فروشگاه‌های بزرگ هم اقدام به ارائه کارت اعتباری می‌کنند. در داخل ایران، زیرساخت‌ها برای کارت اعتباری وجود دارد، قوانین وجود دارد و حتی بانک مرکزی هم تمایل به گسترش این خدمت دارد، اما به دلیل هزینه بالایی که وصول مطالبات ایجاد می‌کند، خیلی از بانک‌ها رغبتی برای ارائه این خدمات ندارند یا آن را صرفاً به مشتریان خاص خود ارائه می‌کنند. نئوبانک‌ها به دلیل ساختار دیجیتال و رویکرد مبتنی بر ریسک در این زمینه می‌توانند راه‌گشا باشند.

وضعیت رقبای داخلی بانک خاورمیانه در حوزه نئوبانک را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

ابتدا باید گفت که همه بانک‌های ایران قصد ایجاد نئوبانک را دارند و یا حداقل به این سمت حرکت کرده‌اند. در این بین یکی دو بانک هستند که هماهنگ با شیوه کسب‌وکارشان در حال ایجاد این واحد هستند و خوب کار می‌کنند، اما در سایر بانک‌ها شاهد شکل‌گیری صرفاً پوسته‌ای از نئوبانک هستیم که خالی از هر نوع معنای دیجیتالی شدن هستند. بدین ترتیب که مشتریان به صورت آنلاین حساب باز می‌کنند، اما بلافاصله به موبایل بانک یا اینترنت بانک هدایت می‌شوند. این مدل‌ها مثال درستی از نئوبانک نیستند، بلکه مدل یک بانک سنتی هستند که سعی دارند به جای دیجیتالی کردن کسب‌وکار، فرایند افتتاح حساب خود را دیجیتالی و آنلاین کنند.

باید توجه داشت که در نئوبانک‌ها و دیجیتال بانک‌ها سرمایه اصلی اعتماد مشتری است. از همین رو در نئوبانک‌ها قرار نیست همه خدمات بانکی ارائه شود، ولی هرآنچه ارائه می‌شود باید به بهترین شکل ممکن موجود باشد. به دلیل آنکه در ایران هنوز در آغاز راه نئوبانک هستیم، این عبارت «بهترین شکل ممکن» هنوز دارای تعریف کامل و دقیقی نیست. خیلی از نئوبانک‌ها در حال آزمون و خطا هستند، کما اینکه ما در بانکینو هم ۴ یا ۵ بار طراحی تجربه کاربری خودمان را تغییر دادیم و هر بار بازخوردهای دریافت شده از مشتریان به ما کمک می‌کرد که طراحی بهتری انجام دهیم. مهم‌ترین مساله در نئوبانک‌ها که لازم می‌دانم به آن دقت ویژه‌ای بشود، تجمع و تحلیل پروفایل مشتری است. بهبود تجربه کاربری

عملیاتی است تکراری و بدون انتها که در هر مرحله بر اساس بازخوردها، تحلیل نیازها و رفتار مشتریان انجام می‌شود. همان‌طور که ایلان ماسک در جایی گفته، بهترین بودن در یک بازار بزرگ خیلی بهتر از تنها بودن در یک بازار کوچک است. ما در بانکینو و بانک خاورمیانه از رشد نئوبانک‌های متعدد در ایران خوشحال می‌شویم، زیرا منجر به تکمیل یک تجربه مشترک می‌شود و در عین حال سعی می‌کنیم که همیشه بهترین بمانیم.

بانکینو اکنون چه خدمات و محصولاتی را ارائه می‌دهد؟

نخستین اقدام پس از احراز هویت، انتقال حس خاص بودن به کاربر است. ما انواع اقدامات را انجام دادیم تا در بانکینو به این مقصود برسیم و رابطه بهتری با کاربر ایجاد کنیم و محصولاتی به‌صورت شخصی‌سازی شده برای کاربر باشد. رویکرد بانکینو در ادامه استراتژی کسب‌وکار بانک خاورمیانه و مبتنی بر تمرکز روی کارمندان، مشتریان و زنجیره تأمین شرکت‌ها است. ما اکنون برای مشتریان خرد که کارمند شرکت‌های طرف قرارداد باشند، خدمات مساعده آبی ارائه می‌دهیم. یعنی مشتری می‌تواند درصدی از حقوق خود را به صورت آبی از بانکینو وام بگیرد که همان لحظه به حسابش واریز می‌شود. اکنون خدمات افتتاح حساب آنلاین، خدمات عمومی مدیریت تراکنش‌ها و خدمات مساعده راه‌اندازی شده‌اند و تا یکی دو ماه دیگر تسهیلات خرد و احتمالاً تا ۴ الی ۵ ماه دیگر کارت اعتباری در اختیار کاربران قرار می‌گیرد.

با توجه به صحبت‌هایی که تا الان انجام شد برداشت من این بود که توسعه نئوبانک‌ها امری خطی نیست که در همه‌جا به یک شکل اتفاق بیفتد و تفاوت‌ها صرفاً در سرعت رسیدن به اهداف باشد. این برداشت درست است؟

وقتی درباره کسب‌وکار مالی صحبت می‌کنیم، درباره کسب‌وکاری چند هزارساله سخن می‌گوییم که بستگی به اقلیم تغییر کرده است. یکی از وظایف بانک مرکزی مدیریت همین تغییرات است. زیرا تغییر فقط در لایه بانک‌ها رخ نمی‌دهد و به کسب‌وکارهای خرد و حتی در بین مردم هم منتقل می‌شود. طیف گسترده اقتصاد جوامع، از اقتصاد آزاد آمریکا تا اقتصاد نسبتاً بسته شرق آسیا سعی کرده‌اند به شیوه خود این تغییرات را مدیریت کنند. نئوبانک‌ها هم تغییر جدیدی هستند که باید با تنظیم مقررات بانکی به شکلی مدیریت شوند که متناسب با ذائقه جوامع باشند. به همین دلیل هم هست که می‌بینیم وقتی یک نئوبانک توسعه پیدا می‌کند و می‌خواهد از مرزهای خود فراتر رود، سعی می‌کند ابتدا سراغ کشورهای مشابه برود.

با توجه به اینکه پیش‌بینی می‌شود فصل کووید ۱۹ در حال سپری شدن است، به نظر شما امکان بازگشت فرایندهای نئوبانکی وسیع طی شده در سال ۲۰۲۰ به روندهای بانکداری سنتی وجود دارد؟

در دنیای کسب‌وکار مالی، گذار به سمت دنیای دیجیتال، چه بخواهیم و چه نخواهیم حتماً اتفاق می‌افتد و تأثیری که همه‌گیری کووید ۱۹ در طول یک سال نه فقط بر کسب‌وکارهای آنلاین در ایران که در خارج از ایران هم داشته، با پنج یا حتی ده سال گذشته خود قابل قیاس نیست.

مقاله‌ای انتشار یافته در انتهای سال ۲۰۱۹ مدعی است که ۹۳ درصد شرکت‌هایی که وارد فضای تحول دیجیتال می‌شوند، از آن اطمینان دارند. اما چرا آن ۷ درصد مطمئن نیستند و ممکن است به فضای سنتی برگردند؟ دلایل مختلفی را می‌توان برای این مسئله ذکر کرد که مهم‌ترین آن ناهماهنگی چشم‌انداز کسب‌وکار با اهداف کوتاه‌مدت در عرصه فناوری اطلاعات است. اگر بخواهیم ماجرا را به اثر کووید ۱۹ بر دیجیتالی شدن کسب‌وکارها محدود کنیم، از نظر من جنبشی که در سال ۲۰۲۰ در حوزه دیجیتالی شدن در ایران اتفاق افتاد حتماً ادامه پیدا می‌کند. اما اینکه دیجیتالی شدن با چه سرعتی ادامه پیدا خواهد کرد، بستگی به این دارد که بانک‌ها چقدر در هماهنگی با مدل کسب‌وکارشان این فضا را پرورش خواهند داد. با توجه به سرمایه‌گذاری‌هایی که شبکه بانکی کشور برای ارائه خدمات آنلاین در قالب نئوبانک‌ها و دیجیتال بانک‌ها در یک سال اخیر داشته و اقبالی که در لایه عموم مردم از این خدمات شده، تحول کسب‌وکارهای مالی به طرف خدمات غیرحضوری و مبتنی بر بازطراحی تجربه کاربری اجتناب‌ناپذیر است. ■

بانک‌ها و اتصال به شبکه‌های جهانی پرداخت

معصومه اکبری زاده

کارشناس مدیریت بازرسی • بانک خاورمیانه

تاریخچه پیدایش کارت‌های اعتباری به پیش از جنگ جهانی دوم برمی‌گردد؛ در آن زمان بسیاری از فروشگاه‌ها با ارائه کارت‌هایی به مشتریان خود، به آن‌ها اجازه می‌دادند بدون پرداخت وجه نقد کالاهای مورد نیاز خود را خریداری کنند. با این وجود کارت‌های اعتباری تا پس از جنگ جهانی دوم به‌طور رسمی وجود نداشتند و اولین کارت اعتباری واقعی، توسط موسسه‌ی داینرز کلاب در سال ۱۹۵۰ صادر شد. ایده کارت برای اولین بار به ذهن مک نامارا (از موسسین شرکت داینرز کلاب) رسید، هنگامی که او در نیویورک تعدادی از مشتریان خود را به رستورانی دعوت کرده بود، متوجه شد که کیف پول خود را در کت دیگرش جا گذاشته است. صورت حساب را همسرش پرداخت کرد ولی در همان زمان او آرزو کرد که کاش کارتی وجود داشت که دارندگان آن در چنین وضعیت‌هایی خجالت‌زده نمی‌شدند. صدور کارت‌های اعتباری امروزی بستگی زیادی به درآمد و توان بازپرداخت هر شخص دارد. متقاضی پس از تعیین اعتبار می‌تواند از محل این اعتبار، کالا و خدمات موردنظر را خریداری و هنگام سررسید آن را یک‌جا یا به‌صورت اقساط، بازپرداخت کند. تقریباً در اکثر نقاط جهان افراد اعتبارسنجی می‌شوند و اعتبار اولیه بر اساس فیش حقوقی یا اعتبارنامه‌ی مالیاتی هر شخص تعیین می‌شود. منشأ ایجاد اعتبار می‌تواند شرکت‌ها، ارگان‌ها، بانک‌ها یا مؤسسات مالی اعتباری باشند ولی در بسیاری از نقاط جهان مدیریت آن بر عهده‌ی شرکت‌هایی مانند ویزا و مسترکارت است.

کارت‌های بانکی بین‌المللی معمولاً در قالب کنسرسیوم بین‌المللی ۲ شرکت بزرگ مالی ویزا و مستر قرار دارند. ویژگی مهم این سیستم‌های بین‌المللی این است که هیچ بانکی محوریت خاصی ندارد و باعث می‌شود تمامی بانک‌های کشورهای مختلف که به این سیستم‌ها وصلند، یکپارچه شوند و به سازوکار مالی بین‌المللی متصل باشند. بدین ترتیب شما با داشتن ویزا و یا مسترکارت فارغ از این که بانک صادرکننده‌ی آنچه بانکی و چه کشوری باشد، امکان خرید از کلیه دستگاه‌های کارت‌خوان، خودپرداز و درگاه‌هایی که متصل به شبکه جهانی ویزا و مستر هستند را دارید.

فناوری استفاده از میکروچیپ در کارت‌های بانکی اولین بار در سال ۱۹۸۴ توسط بانک‌های فرانسوی با هدف کاهش تقلب انجام شد. با آغاز دهه‌ی ۹۰ میلادی کشورهای اروپایی یکی پس از دیگری به این روند پیوستند تا اینکه در سال ۱۹۹۴ به شکلی متحد و مدون با مشارکت یورویی، مسترکارت و ویزا، استاندارد EMV به کشورهای اروپایی ابلاغ شد. در همین زمان ژاپن و بریتانیا هم از این استاندارد پیروی کردند. تا اینکه از پایان سال ۲۰۰۵ استفاده از کارت‌های مغناطیسی به دلیل ضعف در تأمین امنیت کارت‌های بانکی در سطح بین‌المللی در بانک‌های عضو شبکه‌های جهانی پرداخت متوقف شد.

کارت‌های EMV یک تراشه دارند که اطلاعات را به‌جای نوار مغناطیسی، روی مدار

از زمان مبادلات کالا به کالا که اولین نوع پرداخت بشر بوده تا به امروز فرآیند پرداخت در طول قرون دچار تحولات شگرفی شده است. پس از ابداع سکه و اسکناس، این دو به مدت سه هزار سال، اصلی‌ترین وسیله‌های پرداخت بوده‌اند. در کنار این ابزار نقدی، همواره ابزار اعتباری مانند چیزی که امروزه به معنای چک مورد استفاده قرار می‌گیرد، وجود داشته است. ابزار الکترونیکی پرداخت مانند کارت‌های مغناطیسی، تراشه‌دار و غیرتماسی و همچنین بانکداری مدرن بر بستر وب، تلفن همراه و حتی شبکه‌های اجتماعی نیز خدمات بانکداری را در هر زمان و مکانی در دسترس کاربران قرار داده و در عین حال از سرعت و امنیت بیشتری برخوردارند. یکی از اصلی‌ترین کارکردهای فناوری اطلاعات، از بین بردن مرزهای جغرافیایی و تسهیل تبادل اطلاعات در همه جای جهان است. بنابراین توسعه اقتصادی و صادرات در گرو توسعه زیرساخت‌های بانکداری و پرداخت الکترونیکی و همچنین اتصال سامانه‌های داخلی به شبکه‌ی بانکداری و پرداخت بین‌المللی است. پدیده‌ای که در کشور ما هنوز به‌صورت گسترده اتفاق نیفتاده است. این اتصال نداشتن ریشه‌های مختلفی دارد که اصلی‌ترین آن، تقارن زمانی میان تشدید تحریم‌های بین‌المللی و رشد بانکداری الکترونیکی در کشور ما است، پدیده‌ای که سبب شده شبکه گسترده‌ی بانکداری الکترونیکی کشور به شبکه گسترده‌ی چون EMV^۱ و CUP متصل نباشد و کارت‌های بین‌المللی را پذیرش نکنند.

در این یادداشت مروری خواهیم داشت بر کارت اعتباری که یکی از پرکاربردترین ابزارهای پرداخت در کشورهای توسعه‌یافته است و پس از آن به‌صورت اجمالی به دلایل عدم موفقیت آن در ایران می‌پردازیم.

شبکه پذیرش و ارائه خدمات به کارت‌های بانکی در داخل کشور، مشابه یک شبکه حلقه-بسته در مقیاس بزرگ است که امکان پذیرش در سایر شبکه‌ها یا پذیرش کارت‌های شبکه‌های خارجی را ندارد.

۱- EMV روش پرداختی است مبتنی بر یک استاندارد فنی برای کارت‌های پرداخت هوشمند و برای پایانه‌های پرداخت و خودپردازهایی که با آن سازگار است. بر اساس این استاندارد پایانه‌های پرداخت و خودپرداز می‌توانند این کارت‌ها را بپذیرند. کارت‌های EMV کارت‌های هوشمندی‌اند که داده‌هایشان علاوه بر کارت مغناطیسی (به منظور پشتیبانی از روش‌های گذشته) بر روی مدار مجتمع نیز ذخیره می‌شود. EMV کوتاه نوشتن Europay، MasterCard و Visa است، سه شرکتی که در آغاز استاندارد را ایجاد کردند.

سایر شبکه‌ها یا پذیرش کارت‌های شبکه‌های خارجی را ندارد. به دلیل بسته بودن حلقه خدمات، همه‌ی خدمات تعریف و اجرا شده در صنعت، با وجود اینکه در طراحی و پیاده‌سازی از استانداردهای بین‌المللی و معتبر پیروی می‌کنند، کماکان استفاده داخلی دارند. با توجه به گستردگی شبکه‌ی پذیرش کارت‌های مبتنی بر EMV یا سایر استانداردهای فراگیر، باید تمهیدات لازم در داخل کشور در شبکه‌ی پذیرندگی برای تجهیز شبکه‌ی پایانه‌ها جهت پذیرش کارت‌های مذکور در نظر گرفته شود و برعکس؛ در صورت نیاز مشتریان بانک‌ها به استفاده از کارت‌های بانکی خود در شبکه‌هایی مانند ویزا و مستر، بهتر است برای تأمین امنیت به صدور کارت‌های بانکی مبتنی بر استاندارد EMV اقدام کنند.

راه طولانی، فرصت کم

با توجه به مطالب ارائه شده در این یادداشت، راه طولانی و فرصت کمی برای اتصال سیستم بانکی کشور به سیستم‌های بین‌المللی وجود دارد. در الزام این اتصال شکی نیست اما بانک‌هایی که در کشور گام‌هایی به سمت اتصال به سیستم‌های بین‌المللی برداشته‌اند، به سدهایی بزرگ مانند استاندارد FATF در حوزه مالی، استاندارد PCI-DSS در حوزه امنیت داده و استانداردهای حوزه پولشویی برخوردند و این بانک‌ها که موسساتی قدیمی و با سابقه در فضای مالی کشور هستند، هیچ تجربه‌ای در به دست آوردن این استانداردها ندارند؛ ضمن آنکه بانک مرکزی، خود تلاش‌هایی برای کسب این استانداردها برای سوئیچ‌های حاکمیتی شتاب و شاپرک انجام می‌دهد اما در این فضا تکلیف بانک‌ها در مسئله اتصال بین‌المللی مشخص نیست. مشکلات کیفی که در حال حاضر در شبکه بانکداری و پرداخت الکترونیکی کشور وجود دارد، فاصله‌ای با سایر دنیا ایجاد کرده است که خود مانعی برای اتصال به سیستم‌های بین‌المللی خواهد شد.

قطعی‌های پی‌درپی، زمان تعمیر طولانی، پشتیبانی و زمان‌های خارج از سرویس توافق شده در ساعات اولیه صبح با توجه به اختلاف زمانی میان ایران و سایر کشورها از نقطه نظر مشتریان قابل قبول نخواهد بود. در حال حاضر طبق آمارهای منتشر شده، به ازای هر ۱۰۰ تراکنش در شبکه بانکداری و پرداخت الکترونیکی کشور، یک خطا رخ می‌دهد و در برخی از موارد به مغایرت مالی نیز منجر می‌شود. این استاندارد در شبکه‌های بین‌المللی، یک خطا به ازای هر چند هزار تراکنش است. ایجاد سازوکارهای داخلی از سوی شرکت شاپرک، شرط ضروری برای ارائه خدمات بانکی بین‌المللی روی کارت‌هاست. قطعا راه‌اندازی هر سرویس بانکی جدید روی درگاه‌های پرداخت اعم از POS / USSD / Ipg مستلزم تایید آن توسط شاپرک خواهد بود که استفاده از کارت‌های بین‌المللی و اتصال آن به سوئیچ‌های ارائه‌دهنده خدمات مستر و ویزا کارت را از طریق سوئیچ شتاب میسر می‌کند، بنابراین شاپرک علاوه بر تدوین دستورالعمل‌های خاص برای ارائه این نوع خدمات، باید مقررات فنی، امنیتی و اجرایی لازم برای حفظ امنیت کارت‌ها، ارائه خدمات پشتیبانی به مشتریان، نحوه تسویه، تعیین وظایف پذیرندگان و غیره را تدوین کند. در نهایت با روشن شدن قواعد فنی، امنیتی و اجرایی، مقررات باید به شرکت‌های PSP، بانک‌ها و پذیرنده‌ها ابلاغ شود. ■

مجموع ذخیره می‌کنند. این تراشه‌ها دارای پردازنده و حافظه هستند که قابلیت اجرای برنامه‌های کاربردی را در پایانه‌ها دارند. مزیت کارت‌های هوشمند نسبت به کارت‌های مغناطیسی این است که اولاً ایمنی انجام تراکنش‌ها را تا حد قابل قبولی تضمین می‌کنند و ثانیاً با نصب برنامه‌های کاربردی مختلف درون تراشه روی کارت، امکانات جدیدی به کارت بانکی می‌افزایند؛ به عنوان مثال امکان استفاده از کارت بانکی در تراکنش‌های آفلاین، درحالی‌که کارت‌های مغناطیسی فقط در تراکنش‌های آنلاین قابل استفاده‌اند. به علاوه کارت اعتباری می‌تواند نماینده تمام روش‌های پرداختی فرد باشد و دیگر نیازی به حمل کیف پول و ده‌ها کارت دیگر نخواهد بود. با استفاده از کارت هوشمند، برخلاف کارت مغناطیسی، امکان تعریف چندین کاربرد برای یک کارت فیزیکی در داخل تراشه آن وجود دارد و با هر کاربرد می‌توان خدمات مورد نیاز در یک کسب‌وکار را پوشش داد. مهم‌ترین مزیت تعدد کاربرد در کارت هوشمند، جلوگیری از حمل فیزیکی چندین کارت مغناطیسی توسط شهروند است.

سازندگان کارت‌های اعتباری هوشمند می‌بایست جهت محافظت از هویت کاربران گام‌هایی بردارند، به همین جهت کارت تنها زمانی بارگذاری می‌شود که سازنده هویت شما را با هویت کارت اعتباری تطبیق کامل داده باشد. به علاوه کارت‌های هوشمند به تلفن شما وابسته‌اند. اگر فاصله‌ی بین کارت هوشمند و تلفن از حدی بیشتر شود (مثلاً کارت خود را در رستوران جا بگذارید) آنگاه کارت هوشمند قفل شده و تا زمانی که پروتکل امنیتی شرکت مذکور دوباره طی نشود، مثلاً ورود پین کد، غیرفعال باقی می‌ماند.

ما در ایران کجای مسیرییم

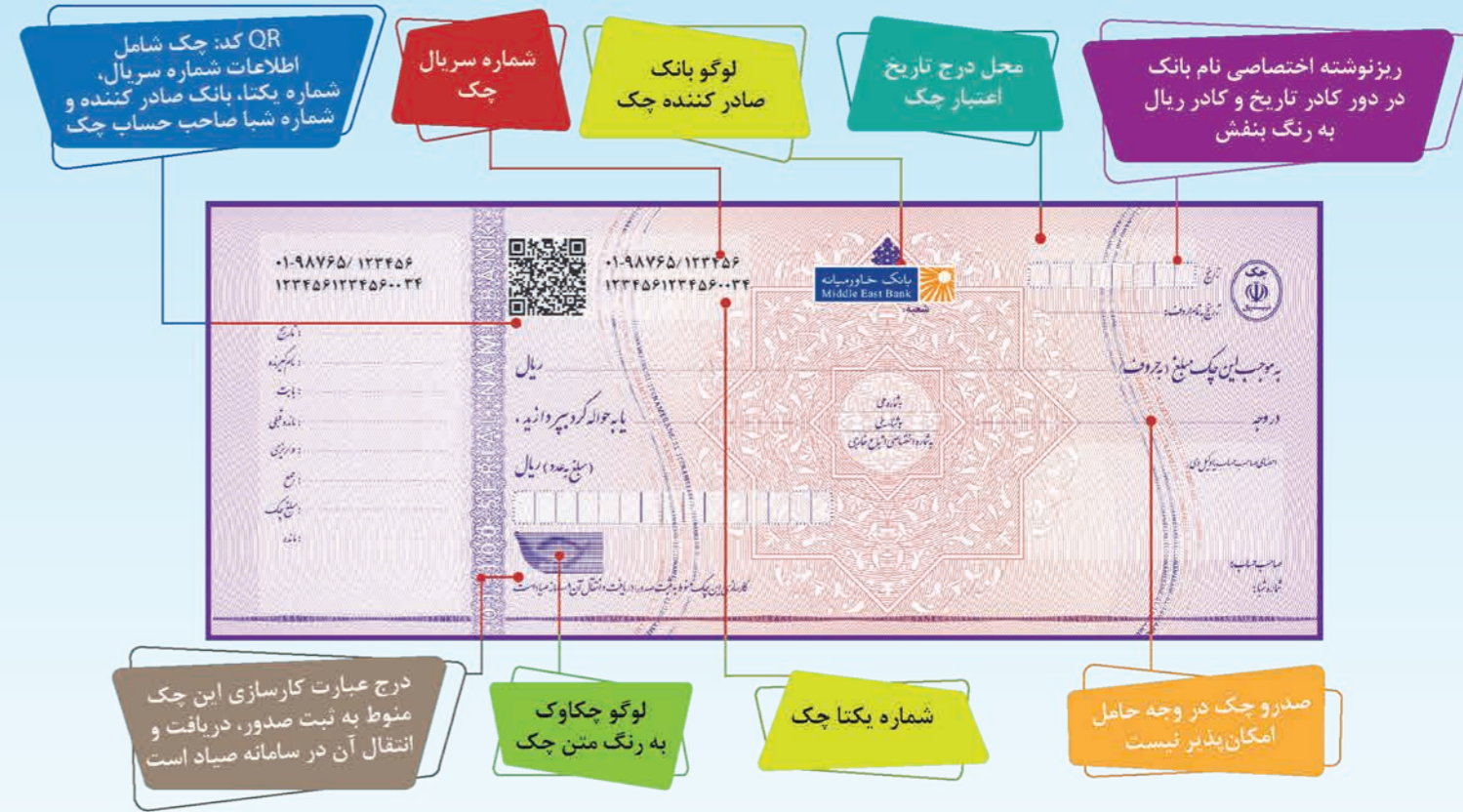
در حال حاضر در کشور ما ابزارهای مختلفی برای پرداخت وجود دارد. از اسکناس گرفته تا کارت‌های نقدی و اعتباری، پرداخت به وسیله چک و پرداخت‌های بین‌بانکی در شعب. بیش از ۲۰ میلیارد تراکنش در سال به صورت الکترونیکی و با ابزار کارت صورت می‌پذیرد که بیشترین سهم را بین سایر ابزارها به خود اختصاص داده است و البته بیشترین آمار مربوط به کارت‌خوان‌ها هستند، دستگاه‌هایی که تراکنش‌های بین ۱۰۰ تومان تا ۵۰ میلیون تومان را پوشش می‌دهند و به دلیل رایگان بودن کارمزد تراکنش‌ها و پرداختن این هزینه توسط بانک‌ها، شاهد این حجم استفاده از دستگاه‌های کارت‌خوان به ویژه برای پرداخت‌های خرد هستیم، در حالی که در هیچ جای دنیا چنین چیزی وجود ندارد که یک ابزار پرداخت از یک عدد تا پانصد هزار برابر آن را بتواند پوشش دهد. آمار بالای تراکنش‌های بانکی با مبالغ کمتر از ۲۵ هزار تومان دارای سهم نسبی ۶۰ الی ۷۰ درصد از کل مبالغ تراکنشی شبکه‌ی پرداخت در کشور است که البته به اذعان متخصصان، این حجم از تراکنش‌ها بخش زیادی از ترافیک زیرساختی را به خود اختصاص داده و هزینه‌های زیادی را به لحاظ کارمزدی به بانک‌ها به عنوان پرداخت‌کننده کارمزد تراکنش‌ها تحمیل می‌کند که باید توسط ابزارهای ارزان‌تری مانند کیف پول انجام شوند. شبکه‌ی پذیرش و ارائه خدمات به کارت‌های بانکی در داخل کشور، مشابه یک شبکه‌ی حلقه-بسته در مقیاس بزرگ است که امکان پذیرش در

1. www.fa.wikipedia.org/wiki/EMV

2. www.asreertebat.com

3. www.way2pay.ir

مشخصات چک صیاد (۲)

در گام اول قانون جدید چک چه اتفاقاتی افتاده است؟

مراحل نقد کردن چک برگشتی طبق قانون جدید

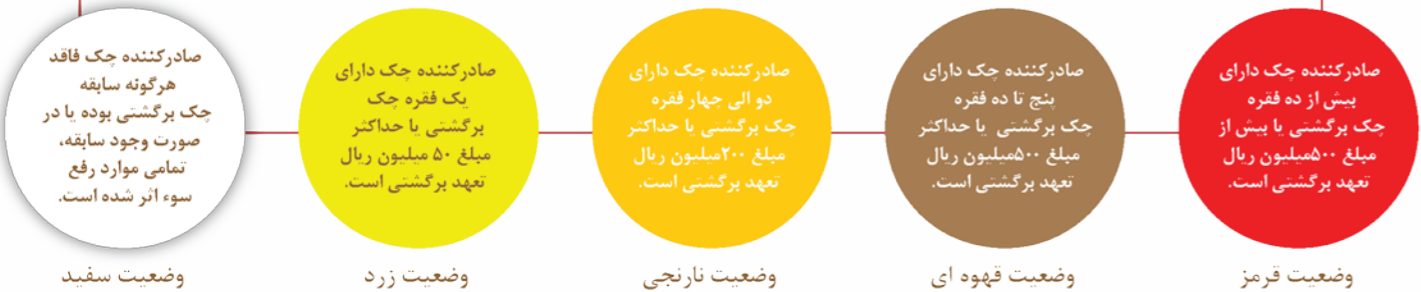

آثار صدور چک بلا محل

نحوه استعمال وضعیت اعتباری صادرکننده چک صیادی و تفسیر آن

۱- مراجعه به وبسایت بانک مرکزی ۲- وارد کردن شناسه استعمال ۱۶ رقمی چک صیاد ۳- مشاهده استعمال بر اساس رنگ

در گام دوم قانون جدید چک چه اتفاقاتی خواهد افتاد؟

اعتبار چک

تاریخ اعتبار چک‌های طرح جدید صیاد نهایتاً تا ۳ سال بعد از تاریخ صدور دسته‌چک توسط بانک اعتبار دارند و کارسازی می‌شوند.

اعتبار صادر کننده چک

سقف مبلغ صدور چک بر اساس اعتبار صادر کننده چک نزد بانک مرکزی مشخص می‌شود و این اعتبار بر اساس رفتار مشتری در هر زمان و برای هر برگ چک متغیر است.

سقف اعتبار

سقف اعتباری بر اساس فاکتورهایی همچون درآمد افراد، میزان دارایی و نیاز افراد به دسته‌چک و با در نظر گرفتن خوش‌حسابی یا بدحسابی صادر کننده چک تعیین و محدوده‌ی عددی برای آن اعلام می‌شود.

عدم ثبت در سامانه صیاد

چک‌های طرح جدید ثبت نشده در سامانه صیاد مشمول الزامات و سازوکارهای مقرر در قانون صدور چک نخواهند بود و صرفاً یک سند مدنی مؤید طلب به‌شمار می‌آیند.

چک موردی

بانک مرکزی "چک موردی" را برای مواردی همچون خرید و فروش ملک که مبلغ چک بیشتر از سقف اعتبار افراد است، پیش‌بینی خواهد کرد.

مشخصات دسته چک

توزیع دسته چک‌ها ابتدای سال ۱۴۰۰ دسته چک‌های جدید (صیاد ۲) توزیع می‌شوند.

مشخصات دسته چک

در دسته چک‌های جدید، در متن هر برگه چک علاوه بر درج شناسه یکتا ۱۶ رقمی، تاریخ اعتبار چک نیز قید می‌شود.

ثبت مشخصات

ثبت مشخصات چک در هنگام صدور برعهده صادر کننده و هنگام انتقال برعهده دارنده چک است.

شرایط صدور چک

ثبت در سامانه صیاد هنگام صدور چک، مشخصات گیرنده، مبلغ و تاریخ چک باید در سامانه صیاد از طریق موبایل بانک یا اینترنت بانک ثبت شود.

رهگیری

گیرنده و صادر کننده چک می‌توانند از طریق موبایل بانک و اینترنت بانک شخصی خود، وضعیت چک را در سامانه صیاد ثبت و یا رهگیری کنند.

ثبت نویسی

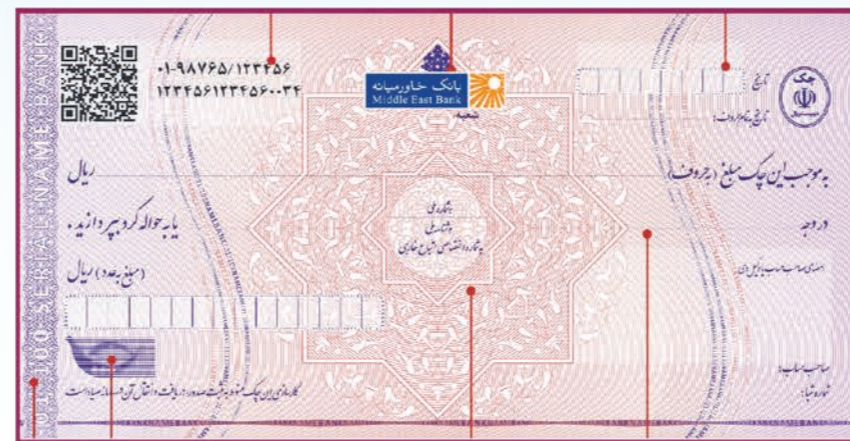
ثبت‌نویسی (ظهور نویسی) چک و انتقال آن به صورت فیزیکی امکان پذیر نیست و مشخصات دریافت کننده جدید چک باید در سامانه صیاد ثبت شود.

صدور در وجه حامل

صدور برگه چک در وجه حامل در این دسته چک‌ها ممنوع است و توسط بانک‌ها کارسازی نمی‌شود.

چک بدون تاریخ

صدور چک برای ضمانت بلامانع است، ولی چک بدون تاریخ اساساً قابل وصول نیست.

تکلیف چک‌های فعلی چیست؟

چک‌های قدیمی به شکل سابق می‌توانند کارسازی شوند و بنابراین در وجه حامل نیز می‌توانند صادر شوند.

نقل و انتقال چک‌های متعلق به دسته‌چک‌های قدیمی مانند قبل بلامانع است.

تا زمان پایان برگه‌های دسته‌چک‌های قدیمی (صیاد ۱) و دریافت دسته‌چک با ظاهر و مندرجات جدید (صیاد ۲) صدور و وصول چک‌های فعلی به شکل سابق ادامه دارد.

تا صدور دسته چک‌های جدید (صیاد ۲) ثبت نقل و انتقال چک در سامانه صیاد اختیاری است.

دورکاری و بیکاری در زمان کرونا

کسب‌وکارهای جهانی در مواجهه با پاندمی کرونا تلاش کردند که این تهدید جهانی را به فرصت تبدیل کنند. بنابراین با اجرای سیاست‌های دورکاری دقیق و منظم کوشیدند بهره‌وری سرمایه انسانی خود را حفظ کنند و با کاهش هزینه‌های تولید مانند اجاره‌بها محل کار، هزینه انرژی، استقرار نیروی متخصص از سایر کشورها و... سود خود را افزایش دهند. کسب‌وکارهای چابک خود را برای کار از راه دور آماده کردند و برخی از شرکت‌های بزرگ دنیا اعلام کردند این سیاست را برای همیشه ادامه خواهند داد.

کسب‌وکارهای حاضر در ایران اما مسیر دیگری را طی کردند و به جز تعدادی اندک، همه از پاندمی کرونا ضربه خوردند. معنی دورکاری با بیکاری گره خورد و عملاً کسب‌وکارها از اجرای دورکاری زیان دیدند.

به همین دلیل و بهانه در این پرونده به تجربیات دنیا در زمینه دورکاری پرداخته‌ایم و راه‌هایی برای بهبود تجربه کار از راه دور را بررسی کرده‌ایم. ■

قدم‌های
خستگی‌ناپذیر
خالق کفش ملی

۲۷

دورکاری
در جهان
پسپاندمی

۲۴

در آینده نزدیک
محل کارتان را
خودتان انتخاب
کنید

۲۰

با شروع سال ۲۰۲۰ شاهد تحول عظیمی در سازمان‌های دانش‌محور بوده‌ایم. رشد تکنولوژی و ارتباط جمعی چنان سریع و فراگیر بوده است که باعث شد افراد از خود بپرسند: «آیا واقعا نیاز است برای انجام وظایف اداری همه در یک مکان دور هم جمع شویم؟» پاسخ طی دوران قرنطینه ویروس کرونا مشخص شد. در واقعیت همه متوجه شدیم برای انجام وظایف شغلی نیازی نیست تمام افراد در یک مکان کنار هم باشند. همان‌طور که شاهد آن بودیم افراد، اعضای تیم و کل نیروی انسانی حتی زمانی که کنار هم نباشند نیز می‌توانند به نحو مطلوب وظایف خود را انجام دهند. بنابراین چالش‌های پیش رو این است که آیا در آینده نزدیک شاهد دورکاری کل یا اکثریت سازمان‌ها خواهیم بود؟ آیا دورکاری از هر مکان (WFA) قرار است ادامه‌دار شود؟

بدون شک دورکاری مزایای قابل توجهی برای سازمان‌ها در بر دارد از جمله کاهش هزینه‌های اجاره ساختمان و هزینه‌های استخدام؛ همچنین امکان استفاده از نیروهای نخبه در سطح جهان بدون تحمیل هزینه‌های مهاجرت. بعضی تحقیقات نیز حاکی از افزایش بهره‌وری بوده است. از طرف دیگر کارمندان هم در انتخاب مکان جغرافیایی حق انتخاب دارند و بهتر قادرند تعادل بین کار و زندگی شخصی را برقرار سازند. علیرغم مزایای ذکر شده نگرانی‌هایی نیز در مورد تأثیرات منفی دورکاری بر جوامع از جمله فرار مغزها، توانایی حل مسئله، به اشتراک‌گذاری دانش و تجربه افراد، ارتباطات اجتماعی، حس همدلی و رهبری، ارزیابی عملکرد و جبران خسارت، امنیت اطلاعات و قوانین و مقررات وجود دارد.

به منظور درک اینکه شرکت‌های پیشرو و موفق چطور از مزایای دورکاری استفاده کرده و از چالش‌ها و عواقب منفی آن اجتناب کردند، بعضی شرکت‌های موفق در این زمینه که کل سازمان یا اکثریت آن دورکاری بوده‌اند مورد مطالعه قرار گرفت. شرکت‌هایی مانند United States Patent and Trademark Office، یا USPTO (با بیش از چند هزار کارمند دورکار)، Tata Consultancy Services، یا TCS (یک شرکت جهانی در زمینه خدمات تکنولوژی که اعلام کرده تا سال ۲۰۲۵ بیش از ۷۵٪ سازمان به صورت دورکاری است)، GitLab (بزرگ‌ترین شرکت دورکاری

در آینده نزدیک محل کارتان را خودتان انتخاب کنید

راهکارهای مناسب در مدل دورکاری سازمانی

ترجمه: لیلا زراعتی

متصدی امور بانکی
شعبه شیراز بانک خاورمیانه

نویسنده: Prithwiraj (Raj) Choudhury

۱- این مطلب تلخیص و ترجمه مقاله OurWork--fromAnywhere Future در نشریه Harvard Business Review است که در دسامبر ۲۰۲۰ منتشر شده است.

2.WorkFromAnywhere

در سطح جهان با ۱۳۰۰ نفر کارمند)، Zapier (یک شرکت اتوماسیون در زمینه گردش کار با بیش از ۳۰۰ کارمند در آمریکا و ۲۳ کشور دیگر)، MobSquad (یک شرکت استارت آپ کانادایی که تمام نیروی آن دورکار هستند).

بحران کوید ۱۹ نقطه عطفی برای سازمان‌های پیشرو بود که ایده دورکاری تمام یا بخشی از نیروی کار را به مرحله اجرا درآوردند. علاوه بر تیم سی اس، شرکت‌هایی مانند توییتر، فیس‌بوک، شاپی فای، زیمنس و بانک ملی هند اعلام کرده‌اند حتی پس از دسترسی به واکسن کرونا نیز به مدل دورکاری خود ادامه خواهند داد. علاوه بر شرکت‌های گفته شده، شرکت BRAC نیز مورد مطالعه قرار گرفت. BRAC (یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های مردم‌نهادی که دفتر مرکزی آن در بنگلادش است) که در سال جاری به اجبار ملزم به دورکاری سازمانی شد به دنبال راهکارهای مناسب برای تداوم این مدل در بلندمدت است. اگر سازمان شما نیز در شرف انتقال یا پیاده‌سازی مدل دورکاری است، این مقاله می‌تواند برای تان مفید باشد. مزایای دورکاری را می‌توان از دید کارکنان، سازمان و جامعه بررسی کرد.

از دید کارکنان

بسیاری از کارمندان به آزادی انتخاب مکان زندگی اشاره کرده‌اند. همچنین برای افراد دو شغله مشکل پیدا کردن دو شغل در یک مکان راحت شده است. بعضی دیگر به افزایش کیفیت زندگی استناد کرده‌اند. یکی از افراد مصاحبه‌شونده گفته بود: «دورکاری باعث شد فرزندم بیشتر پدربزرگ و مادر بزرگ خود را ببیند و با بچه‌های فامیل بازی کنند.» یا «نزدیک بودن به خانواده باعث شادی بیشتری در من شده است.» این‌ها همه نظرات کارمندان است که با دورکاری شرایط زندگی‌شان بهبود یافته است. آن‌ها به توجه و مراقبت بیشتر از فرزندانشان، امکان لذت بردن از مناطق آب و هوایی بهتر و مناظر طبیعی و فرصت‌های بهتر تفریحی اشاره کرده‌اند. به نظر می‌رسد ایده دورکاری در عصر کنونی به انسان‌ها اجازه می‌دهد در حالی که شاغل هستند همچون عشایر دیجیتال به هر نقطه‌ای از دنیا که می‌خواهند سفر کنند. حتی پیش از محدودیت‌های دوران کرونا نیز بسیاری از سازمان‌ها و کشورها به فکر ایده‌ای برای بهبود روند زندگی بوده‌اند تا

جایی که بعضی کشورها نوع خاصی از ویزا را برای چنین کارمندانی در نظر گرفته بودند. چنانچه یکی از مدیران اجرایی گفته بود: «ایده دورکاری یک قابلیت بی‌نظیر در ایجاد تعادل بین زندگی شخصی و کاری است. من در بهترین منطقه از کشور زندگی می‌کنم و زمان بیشتری برای ریلکسیشن نیز دارم.»

هزینه‌های زندگی یکی دیگر از گزینه‌هاست. دورکاری همچنین به کارمندان شایسته و مستعد در حل مشکلات مهاجرت و توانایی آن‌ها در پیدا کردن شغل دلخواه کمک کرده است. در مصاحبه با کارمندان زنی که با محدودیت‌ها و تابوهای اجتماعی مسافرت کاری مواجه بودند نیز متوجه شدیم دورکاری به آن‌ها کمک شایانی کرده است. یکی از آن‌ها این‌طور می‌گفت: «قبلاً مجبور بودم صبح زود بیدار شوم و چند مدل غذای مختلف برای خانواده چندملیتی خود درست کنم اما اکنون با شرایط دورکاری می‌توانم کارهای خانه را بهتر انجام دهم، بیشتر بخوابم و کارایی بهتری داشته باشم.»

از دید سازمان

تحقیقات نشان می‌دهد دورکاری منافع زیادی برای سازمان‌ها داشته است. همکاری کارمندان در این برنامه بیشتر بوده است که این معیاری برای سنجش موفقیت سازمان است.

در فرایند دورکاری کارمندان نه تنها شادتر هستند بلکه کارایی عملکرد بیشتری از خود نشان داده‌اند. در تحقیقی که در شرکت USPTO انجام شد، انتقال کار به خانه از هر مکانی، باعث افزایش ۴۴٪ عملکرد کارایی کارمندان شد. این برنامه باعث شد مدیران تلاش بیشتری داشته باشند. اگرچه تحقیقات بیشتری نیاز است تا مشخص شود آیا اگر کارمندان در گروه‌های مختلف کاری با وظایف شغلی متفاوت قرار گیرند نیز عملکردشان افزایش خواهد داشت یا نه.

بعضی مزایای دورکاری بسیار واضح است از جمله اینکه حضور تعداد کمتری کارمند به منزله نیاز به فضای کمتر و در نتیجه هزینه‌های اجاره کمتری است گزارش USPTO حاکی از آن است که در سال ۲۰۱۵ با اجرای دورکاری توانسته ۳۸۲ میلیون دلار هزینه‌های خود را کاهش دهد. همچنین دورکاری به سازمان‌ها این اجازه را می‌دهد تا از بهترین کارمندان با مهارت‌های بالا در هر نقطه‌ای از دنیا بهره‌برند. دورکاری از فرسودگی نیز جلوگیری می‌کند. برای اشخاصی که به دلیل محدودیت‌های فرصت شغلی مجبور به اقامت در یک مکان خاص بودند، دورکاری مشکل را برطرف کرده است و به عنوان یک مزایای مالی، اعتقاد بر این است که دورکاری منجر به افزایش کارایی و صرفه‌جویی در هزینه‌های سازمانی می‌شود.

از دید جامعه

سازمان‌های دورکار این قابلیت را دارند که از پدیده فرار مغزها که اغلب در شهرهای کوچک و مناطق روستایی اتفاق می‌افتد جلوگیری کند. معضل چند فرهنگی زندگی در کلان‌شهرها با ورود تازه‌واردان نخبه از قوم و نژادهای مختلف بیشتر می‌شود. شرکت‌هایی مانند USPTO و TGC با برگرداندن این افراد به شهرشان تا حدودی این مشکل را برطرف کردند.

دورکاری به محیط زیست نیز کمک شایانی می‌کند. کاهش رفت و آمدهای ماشینی قطعا در میزان آلاینده‌ها هوا نیز تاثیر چشمگیری خواهد داشت. تخمین USPTO بر این بوده که در سال ۲۰۱۵ با ایجاد فرآیند دورکاری، کارمندان ۸۴ میلیون مایل نسبت به زمانی که مجبور به رفت و برگشت به دفتر مرکزی بوده‌اند کمتر رانندگی کرده‌اند و میزان کاهش آلاینده‌ها دی اکسید کربن بیش از ۴۴,۰۰۰ تن بوده است.

چالش‌های نگران‌کننده دورکاری

برای مدت‌های طولانی محل کار با اتاق‌های کنفرانس و امکان ارتباطات رسمی و غیررسمی شیوه‌ای از زندگی بوده است و به نظر سخت می‌آید که بتوان آن را فراموش کرد. قوانین برای این وضع شده‌اند که در شرایط دورکاری نه تنها قابل مدیریت بلکه موفق هم شود. تجربه بحران کوید ۱۹ نشان داد بسیاری از سازمان‌های دور کار و کارمندان نشان این نگرانی‌ها وجود دارد و جای بحث و بررسی دارد.

ارتباطات، هم‌فکری گروهی و شیوه‌های حل مسئله

زمانی که کارمندان از لحاظ مکانی پراکنده باشند، ارتباط هم زمان کمی مشکل می‌شود. ابزارهایی مانند زوم، اسکایپ، مایکروسافت تیم و... می‌توانند برای افرادی که در یک مکان هستند کمک باشد اما برای افرادی که کمی دورتر هستند خیر. سازمان‌های دورکار باید مشکل ارتباط هم‌زمان را از طریق کانال‌های ارتباطی، پرتال‌های سفارشی درون سازمانی، یا حتی یک محیط ویرایشی در گوگل به نحوی

دورکار از تکنولوژی جهت ایجاد فضاهای مجازی برای ایجاد تعامل بین کارمندان بهره برده‌اند. بعضی دیگر از هوش مصنوعی و ابزارهای دنیای مجازی جهت هماهنگی همکاران برای چت هفتگی استفاده کرده‌اند.

زمانی که صحبت از تعامل بین افراد در سطوح مختلف فرهنگی به میان می‌آید، تحقیقات دو مشکل با دو راه حل پیشنهادی را نشان می‌دهد. ما متوجه شدیم مدیران ارشد یک شرکت بین‌المللی برای راهنمایی یک به یک افراد در فضای مجازی بسیار مشکل دارند. در این مورد ما یک فرایند پرسش و پاسخ را پیاده کردیم که طی آن کارمندان از طریق پرسشنامه سوالات خود را مطرح و مدیران همزمان پاسخ می‌دادند. مدیران ارشد یک سازمان دیگر به من گفتند از اینکه جلو دوربین ظاهر شوند بسیار معذب هستند. در حالی که کارمندان جوان‌تر به راحتی در اینستاگرام ویدیو زنده از خود پخش می‌کنند، کارمندان مسن‌تر حضور در فضای مجازی برایشان کمی مشکل است. بنابراین سازمان به کمک برنامه مایکروسافت تیم امکانی فراهم آورد تا آن دسته از مدیران نیز احساس راحتی بیشتری کنند. یک راه حل دیگر برای این مشکل برگزاری «مراسم‌های دورهمی موقتی» است که در آن از تمامی کارمندان دعوت می‌شود تا چند روز را همگی درکنار هم بگذرانند. تا پیش از بحران کوید ۱۹، شرکت زاپیر سالانه یک بار با تقبل تمام هزینه‌های کارمندان اعم از هزینه پرواز و اسکان و غیره تمام اعضای شرکت را دور هم جمع می‌کرد که نتیجه نیز رضایت تمامی مدیران و کارمندان بود.

ارزیابی عملکرد و جبران خسارت

آیا می‌توان مهارت‌های غیر قابل ملموس اما مهمی مانند مهارت‌های درون فردی را در کارکنانی که فقط در فضای مجازی حضور دارند را ارزیابی کرد؟ تمام شرکت‌های دورکار ارزیابی کارکنان خود را بر طبق خروجی کاری که از ایشان می‌گیرند، کیفیت ارتباطات در فضای مجازی و بازخوردی که از مشتریان و سایر همکاران می‌گیرند ارزیابی می‌کنند.

در تابستان و بهار ۲۰۲۰ که ناگهان اکثر سازمان‌ها به سمت دورکاری تغییر مسیر دادند، این سوال مطرح شد که آیا مدیران باید از طریق نرم‌افزار کارایی عملکرد کارکنان را بسنجند. بعضی از شرکت‌ها گزارش‌هایی مبنی بر تخلف کارکنان و سوء استفاده از حضور در برنامه دورکاری ارائه داده‌اند. در USPTO کارکنان مجبورند از ابزارهای هوشمند مانند ثبت حضور در فضای مجازی اختصاصی، روشن بودن نشانگر حضور و استفاده از سرویس‌های پیام‌رسان مشابه استفاده کنند. اما در نهایت این روش نیز بی‌تاثیر بود.

نحوه تعیین خسارت برای کارمندان دور کار بسیار چالش برانگیز است. همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، اقامت در یک مکان کم‌هزینه با همان سطح درآمد قبلی یکی از مزایای دورکاری به شمار می‌آید. اما به شرطی که سازمان تعدیلی در میانگین حقوق نسبت به مکان زندگی ایجاد نکند. سیاست تعدیل حقوق در شرکت‌های مختلف متفاوت است. اگرچه

برطرف کنند که اعضای تیم در هر نقطه‌ای از دنیا به راحتی به آن دسترسی داشته و بتوانند سوالات خود را مطرح کرده و مطمئن باشند که سایر اعضا در اولین فرصت جواب خواهند داد. یکی از مزایای این رویکرد آن است که کارمندان به احتمال زیاد بهتر می‌توانند ایده‌های اولیه، طرح‌ها و مستندسازی را به اشتراک بگذارند و با بازخورد خوبی نیز روبرو شوند. فشار برای ارائه کارهای مجازی کمتر از فشار در جلسات رسمی و هم‌زمان تیم است.

به اشتراک‌گذاری دانش

چالش دیگری که اکثر سازمان‌های تمام دور کار با آن روبرو هستند، همکارانی که دور از یکدیگر هستند به یکدیگر دسترسی ندارند تا بتوانند سوالات خود را بپرسند یا درخواست کمک کنند. در تحقیقات فرض بر این است که دانش سازمانی تا زمانی که فقط در ذهن افراد است قابلیت مدون شدن ندارد. این مشکل در تمام سازمان‌ها وجود دارد اما برای آن‌هایی که در شرایط دورکاری هستند بیشتر نمود دارد. بسیاری از شرکت‌ها این مشکل را با دسترسی آسان و راحت به مستندسازی توسط کارمندان حل کرده‌اند. در شرکت Gitlab تمام اعضا به صفحه شخصی به نام «دفترچه کار» دسترسی داشته که به‌عنوان منبع مرکزی چگونگی اداره سازمان شناخته می‌شود و شامل ۵۰۰۰ صفحه قابل جستجو است. یک ایده مشابه دیگر ایجاد دست‌نوشته، ارسال اسلایدهای عمومی، ضبط سمینارهای ویدیویی، ارائه‌ها و ملاقات‌ها برای ایجاد یک مرجع برای اعضای سازمان است که بتوانند هم‌زمان و سر فرصت به آن مراجعه کنند.

اجتماعی بودن، همدلی و راهنمایی

یک نگرانی بزرگ دیگر که توسط مدیران و کارمندان بیان شده، ایجاد شرایطی است که در آن کارمندان احساس انزوا و گوشه‌گیری اجتماعی دارند و حس می‌کنند با سازمان و همکاران خود ارتباطی ندارند. تحقیقات نشان می‌دهد کارمندان دورکار اغلب این احساس را دارند که از جریان دانشی که در صورت حضور در محل کار از آن بهره می‌برند دور افتاده‌اند. بدون مراجعه حضوری، مدیران ممکن است علائم فرسودگی شغلی یا اختلال عملکرد تیم را از دست بدهند. حتی با وجود کنفرانس ویدیویی که امکان خواندن زبان بدن و حالات چهره را فراهم می‌کند، باز هم این نگرانی وجود دارد که دوستی صمیمی بین همکاران در فضای مجازی، کمتر اتفاق بیفتد، زیرا تعاملات چهره به چهره افراد کمتر است. یکی از مدیران اجرایی شرکت تولسا احساسش را این‌طور بیان می‌کند: «دورکاری می‌تواند بسیار منزوی کننده باشد، به خصوص برای افراد درون‌نگرا. زمانی که در اجتماع با افراد روبرو می‌شوید مجبور به ایجاد یک رابطه می‌شوید. به علاوه در دورکاری همیشه باید در دسترس باشید حتی زمان‌هایی که در استراحت به سر می‌برید که کاری خسته کننده است.»

در تحقیقات متوجه شدیم سازمان‌ها سیاست‌های متفاوتی را جهت ایجاد فرصت‌هایی برای اجتماعی شدن اعضا فراهم کرده‌اند. بسیار از سازمان‌های

برای تعیین روش بهینه به تحقیقات بیشتری نیاز است، اما به نظر می‌رسد سازمان‌هایی که میزان حقوق را براساس مکان اقامت کارمند تعیین می‌کنند از کیفیت پایین‌تری از کارکنان دورکار بهره می‌برند. موضوع مهم دیگر این است که آیا بهتر نیست برای اطمینان از سازگاری حقوق با نوسانات نرخ ارز به کارکنان دورکار براساس ارز کشوری که دفتر مرکزی سازمان در آن اقامت دارد حقوق پرداخت کرد.

امنیت داده‌ها و قوانین و مقررات

مدیران بسیاری بر اهمیت امنیت سایبری در رویکرد دورکاری اشاره داشته‌اند. چه اتفاقی می‌افتد اگر کارمند دورکار از صفحه اطلاعات شخصی مشتری عکس بگیرد و آن را برای رقبا ارسال کند؟ نگرانی دیگر مدیران استفاده کارمندان از وسایل ارتباطی با امنیت پایین در خانه است.

واقعیت این است که سازمان‌های تمام دورکار باید تلاش بیشتری در جهت محافظت از کارکنان، سازمان و اطلاعات مشتریان داشته باشند. TCS از امنیت مبتنی بر محیط (امنیت تمام دستگاه‌ها) به امنیت مبتنی بر معامله (که از طریق الگوریتم فعالیت‌های نامتعارف در لب تاپ کارمندان شناسایی می‌شود) حرکت کرده است. اکثر سازمان‌هایی که مورد بررسی قرار گرفتند از روش‌های گسترده‌ای از شیوه‌های محافظت از اطلاعات مشتریان شامل تجزیه تحلیل‌های قابل پیش‌بینی، تجسم داده و تصاویر مجازی استفاده کرده‌اند.

گاهی اوقات انتقال به سازمان‌های تمام دورکار و یا حداکثر دورکار نیاز به فرارفتن از موانع نظارتی دارد. بدیهی است که در زمان کنونی، دورکاری برای تمام سازمان‌ها بخصوص شرکت‌های تولیدی امکان‌پذیر نیست. اگرچه با استراتژی مناسب، فرایندهای سازمانی صحیح، تکنولوژی و مهم‌تر از همه رهبری، اکثر سازمان‌ها تیم‌ها و عملکردها می‌تواند به سمت دورکاری شیف‌ت پیدا کند. تحقیقات نشان داده شرکت‌های دانش‌بنیان به ویژه در حوزه تکنولوژی بسیار مستعد پیاده‌سازی رویکرد دورکاری هستند. نتیجه‌ای که دورکاری برای این شرکت‌ها در پی دارد: کاهش هزینه اجاره دفتر، ملزومات و بسیاری هزینه‌های سربار که منجر به افزایش ارزش برای کل سازمان شده است.

چالشی که در حال حاضر با آن روبرو هستیم این نیست که آیا دورکاری امکان‌پذیر است یا نه بلکه این است که امکانات لازم جهت پیاده‌سازی این رویکرد چیست. پاسخ کوتاه این است: مدیریت. اگر تمام مدیران ارشد و خبره در یک مکان خاص مشغول به کار باشند، کارکنان مجبورند برای مراجعه حضوری به آنجا مراجعه کنند. اما اگر مدیران بتوانند اموری مانند ارتباطات همزمان یا ناهم‌زمان، طوفان مغزی و شیوه‌های حل مسئله، ابتکار عمل برای تدوین دانش نوین، تشویق جامعه‌پذیری مجازی، مدیریت و ساخت تیم کاری و رهبری آن، سرمایه‌گذاری و امنیت داده‌ها را به خوبی حمایت و پشتیبانی کنند در آینده شاهد سازمان‌های تمام دور کار موفق خواهیم بود. ■

دورکاری در جهان پساپاندمی

نیلوفر رحمانیان

روزنامه‌نگار و نویسنده نشریه آفتاب خاورمیانه

فایل‌ها دسترسی دارند. البته که بیشتر این فناوری‌ها امروز هم موجود است، اما پیش‌بینی می‌شود در آینده‌ی نزدیک پیچیده‌تر و رایج‌تر شوند. هر چه نباشد مسئله‌ی امنیت برای بقای شرکت‌ها حیاتی است. مثلاً همین که کارمندان جلسات و گفتگوهایشان را در برنامه‌های برون‌شرکتی اعم از واتس‌اپ و اسکایپ برگزار می‌کنند، احتمال سرقت اطلاعات شرکتی افزایش می‌یابد؛ که علاوه بر ایجاد پلتفرم‌های شخصی‌شده الزام دیگری هم برای شرکت‌ها می‌آورد: آموزش دیجیتال. در گزارشی که اخیراً درباره‌ی اتحادیه اروپا منتشر شده می‌خوانیم که یک سوم نیروی کار اروپا، با فضای دیجیتال آشنایی کافی ندارند و این در حالی است که بیشتر مشاغل آتی، مستلزم آشنایی نسبی با کامپیوتر است. شرکت‌های بزرگ الان هم دست به کار شده‌اند تا به جمعیت بیکار، مهارت‌های دیجیتال بیاموزند. ماه ژوئن مایکروسافت برنامه‌ی ریکواری از کووید-۱۹ را راه‌اندازی کرد تا همراه لینکدین مشاغل مورد نیاز جامعه و مهارت‌های لازمشان را بررسی کند. بنا است که برای علاقمندان، فضایی برای دسترسی رایگان به منابع آموزشی مرتبط فراهم شود.

نکته‌ی قابل توجه دیگر اینکه با استمرار دورکاری، احتمالاً شاهد تغییراتی در مشاغل محلی باشیم. در حال حاضر موقعیت‌های شغلی پردرآمدتر بیشتر منحصر به پایتخت و مراکز استان‌ها است. اما بسیاری بر این باورند که با تداوم دورکاری، این انحصار شکسته خواهد شد. مثلاً مارک زاکربرگ، مدیرعامل فیسبوک از تصمیم شرکتش برای استخدام نیروهایی خبر داده که پیش از این به خاطر عدم تمایل به زندگی در شهرهای بزرگ، جزو گزینه‌های همکاری نبوده‌اند. زاکربرگ همچنین گفته که پیش‌بینی می‌کند تا ده سال آینده نیمی از چهل و پنج هزار کارمند فیسبوک، دورکار بشوند. دیگر اینکه احتمالاً فضای کاری بسیاری از شرکت‌ها کاهش یابد. در مدت قرنطینه شاهد کاهش ۳۰ الی ۵۰ درصدی فضای کاری شرکت‌ها بوده‌ایم؛ درست است که این میزان منوط به دوران قرنطینه و منع تردها است، اما احتمالاً با تداوم دورکاری برای بعضی مشاغل، شرکت‌ها هم به فضای کاری کمتری نسبت به قبل نیاز داشته باشند. اما مدیریت نیروها از راه دور چگونه ممکن است؟ مشکل فقط پیگیری کارها و حفظ کارآمدی مجموعه نیست، بلکه یک مدیر می‌بایست حواسش به انگیزه‌های کاری مجموعه‌اش و در نتیجه احساساتی که انزوا باعثشان است؛ هم باشد. بعضی پیشنهادها به مدیران از این دست است:

۱. شفاف توقعاتشان را بیان کنند

بهتر است مدیران دستورالعمل‌هایی برای مجموعه‌شان تدوین کنند، تعیین مرزبندی و مرور اصول اولیه دورکاری با نیروها از این رو اهمیت بالایی پیدا می‌کند. بهتر است برای پاسخ به سوالات احتمالی نیروها آماده باشند، بیش‌ازپیش در دسترس باشند و خواسته‌هایشان را شفاف‌تر مطرح کنند.

اسمش را بگذاریم دورکاری، کار ریموت یا کار از خانه، به نظر می‌رسد در جهان پساپاندمی، قرار است همچنان خانه‌هایمان خط مقدم کارمان باشد. بعضی بررسی‌ها می‌گویند دورکاری، به جز ایجاد بعضی موانع کم‌وبیش پیش پا افتاده، تغییر شگرفی در بازده کاری افراد ایجاد نکرده است. ولی چیزی که به قطع تغییر کرده این است که دورکاری حالا دیگر نه تنها بیگانه نیست، بلکه به ضرورتی برای بقا و ثبات شرکت‌ها بدل شده است. هر چه نباشد آمارها می‌گویند تا قبل از همه‌گیری تنها ۳۰٪ از آمریکایی‌ها دورکاری را تجربه کرده بودند، ولی این رقم در ماه آوریل ۵۰٪ آمریکایی‌ها و ۴۰٪ انگلیسی‌ها را دربرگرفته است. همین باعث شده که بسیاری از بانک‌ها مثل جی.پی.مورگن و ابرشرکت‌هایی مثل گوگل اعلام کنند که قصد دارند دورکاری را برای خیلی مشاغل دائمی کنند.

جالب اینکه علی‌رغم تمام مشکلات پیش‌بینی‌شده و پیش‌بینی‌نشده‌ای که دورکاری تحمیلی ایجاد کرده، طبق بعضی بررسی‌ها، علاوه بر شرکت‌ها ۸۸٪ از کارمندان گفته‌اند ترجیح می‌دهند بعد از همه‌گیری هم به دورکاری ادامه دهند. البته نتیجه‌ی این بررسی چندان دور از ذهن نیست. طبق بررسی‌های آماری، دورکارها به طور متوسط در ماه ۱۶ ساعت بیشتر از قبل می‌خوانند و زمان بیشتری را صرف خانواده و سلامت جسمی‌شان می‌کنند. البته این فقط یک روی سکه است؛ بسیاری هم گزارش کرده‌اند که دورکاری برایشان احساس انزوا به همراه داشته و روزهایشان سخت و کند می‌گذرد. یا در بسیاری موارد شاهد افزایش ساعت کاری از سمت کارمندان بوده‌ایم که می‌تواند به معنی کاهش زمان استراحت پیشنهادی و ایجاد مشکلات روحی شود. علاوه بر این، نگهداری از کودکان و کار خانگی شرایط کاری را به‌ویژه برای زنان سخت‌تر کرده است. در تحقیقی که اخیراً در فرانسه صورت گرفته است می‌بینیم که بیشتر کارمندانی که گفته‌اند دورکاری تأثیر منفی بر سلامت روانشان داشته، زنان بوده‌اند.

با این تفصیل به نظر می‌رسد که شرایط کاری به دوران پیش از کرونا باز نخواهد گشت. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، شرکت‌هایی مثل گوگل اعلام کرده‌اند که تا تابستان ۲۰۲۱ هم از دورکاری دست نمی‌کشند و به نظر می‌رسد بزنس‌های کوچک‌تر هم لاجرم به این قاعده تن خواهند داد. دورکاری به نفع کارفرماست، چون از هزینه‌هایش می‌کاهد. اما در یک بررسی آماری، ۶۲٪ از کارمندان آمریکایی هم گفته‌اند حاضرند حقوق کمتری بگیرند اما همچنان به دورکاری ادامه دهند. به احتمال زیاد هوش مصنوعی به کمک شرکت‌ها بیاید تا شرایط دورکاری را تسهیل کند؛ مثلاً سیستم‌هایی برای مانیتورینگ راه‌اندازی شود. به‌علاوه تکنولوژی‌هایی که بتوانند کارهای کارمندان را ردیابی کنند، دسترسی به ایمیل‌های شرکتی را بسنجند و ببینند چه کسانی به ویرایش

کار را به مراحل کوچک‌تری تقسیم کنند و قدم به قدم پیگیر انجام کارها باشند؛ که خصوصا برای کارهای گروهی واجب‌تر است. با این کار می‌توان محیط سالم‌تری چه از نظر کاری و چه از نظر سلامت روانی نیروها ساخت، راهی برای حفظ توازن بین کار و زندگی شخصی نیروها.

۲. منظم و منعطف باشند

وقتی صحبت از دورکاری یک مجموعه است، کلید کار منعطف کردن ساعت‌های کاری است تا تداوم کاری مجموعه حفظ شود. گرچه پایبندی به یک برنامه‌ی مدون الزامی است، اما بهتر است انعطاف‌پذیری و اتخاذ استراتژی‌های نو را هم به وقت نیاز از یاد نبریم. اگر در انجام کار توفیری ندارد، بهتر است حتی‌الامکان نیروها آزاد باشند که ساعات کاری‌شان را خودشان مشخص کنند.

۳. طول جلسات را مدیریت کنند

آنچه در محیط کار کارآمد است، ممکن است برای دورکاری نباشد. شاید بهتر باشد که به جای جلسات طولانی گاهی به گاهی، جلسات کوتاه‌تر اما پرتعدادتر باشند.

۴. پیگیر پیشرفت نیروهایشان باشند

بهتر است مدیران از نیروهایشان بخواهند برنامه‌ی کاری‌ای به آن‌ها تحویل بدهند، بنویسند که چه کارهایی را می‌بایست انجام دهند و چقدر زمان برای هر کار لازم است. به این ترتیب کمی از اضطراب پیشبرد کار تیمی کاسته می‌شود و هر کس می‌تواند وظایفش را انجام دهد. یادمان باشد، این که ما نیروهایمان را در اتاقک‌هایشان مشغول به کار نمی‌بینیم به این معنی نیست که آن‌ها در خانه‌هایشان کار نمی‌کنند.

۵. ارتباط بین نیروها را حفظ کنند

ارتباطات صمیمانه‌ی نیروها موقع دورکاری اهمیت بالایی دارد. با این کار نه تنها از فشار کار در انزوا کاسته می‌شود، بلکه افراد از همکاری با هم انرژی می‌گیرند و پیشبرد کار یک نفر، انگیزه‌ی کار دیگری را فراهم می‌کند. باید دید کدام شیوه‌ی ارتباطی برای تیمان بهتر است: ایمیل؟ پیامک؟ تلفن؟ تماس تصویری؟ سکوت مطلق و بی‌خبری از همکاران برای هیچ مجموعه‌ای خوب نیست. البته این را هم باید به خاطر داشت که افراد نباید احساس کنند که تمام مدت تحت نظر هستند. مهم انجام کار است و نه چیز دیگر.

۶. گوش بدهند

بهترین مدیران، گوش شنوای خوبی دارند. آن‌ها می‌توانند با حفظ احترام، رابطه‌ای مبتنی بر اعتماد متقابل بسازند و در این شرایط تازه به مشکلات پیش‌بینی‌نشده اجازه‌ی بروز بدهند، خوب بشنوند و برای مشکلات شرایط تازه، الزاما دنبال راه‌کارهای قدیمی نباشند.

۷. موفقیت‌ها را به شادی برگزار کنند

مدیران می‌بایست مطابق گذشته و حتی بیشتر از قبل نسبت به روحیه‌ی گروهشان حساس باشند. می‌توان موفقیت‌های کاری کوچک را به شادی برگزار کرد. لازم هم نیست کار خاصی انجام شود، گاهی فرستادن یک اموجی، یک gif و یا یک لایک در گروه کارمندان و چند دقیقه هم‌صحبتی گروهی کافی است. بهتر است یادمان باشد که وقتی کارمندان را نمی‌بینیم، همچنان حواسمان به نحوه‌ی پیشبرد کارهایشان باشد. پایبندی به نظام پاداش و جزا شاید از راه دور کار سخت‌تری باشد، اما ضروری است.

دورکاری هم مثل هر چیز دیگری مزایا و معایبی دارد. گرچه به نظر می‌رسد آمارها (دست‌کم تا الان) می‌گویند که اکثر کارمندان ترجیح می‌دهند بعد از همه‌گیری هم دورکار باشند، ولی چالش‌های دورکاری بی‌شک گریبان آن‌ها را هم گرفته است. بعضی از توصیه‌ها به دورکاران از این دست است:

۱. محل کار مجزا داشته باشند

شاید برایتان راحت‌تر باشد که روی مبل لم بدهید و کار کنید، اما توصیه‌ی دورکاران حرفه‌ای این است که این کار را نکنید! انسان بنده‌ی عادت است، گیریم که محیط کار تازه‌تان میز آشپزخانه باشد، سعی کنید به همان یک نقطه

جالب اینکه علی‌رغم تمام مشکلات پیش‌بینی‌شده و پیش‌بینی‌نشده‌ای که دورکاری تحمیلی ایجاد کرده، طبق بعضی بررسی‌ها، علاوه بر شرکت‌ها ۸۸٪ از کارمندان گفته‌اند ترجیح می‌دهند بعد از همه‌گیری هم به دورکاری ادامه دهند.

از خانه بسنده کنید. تلاش کنید که محیط، بر اساس معیارهای سلامت جسم و روان شما چیده شود، برای مثال صندلی و میز کارتان برای ساعات طولانی کار عذاب‌آور نباشد.

۲. پیش‌نیازها را فراهم کنید

قبل از اینکه کارتان را شروع کنید، میزتان را بچینید، از سلامت دستگاه‌ها و اتصالاتشان به هم اطمینان حاصل کنید، اگر قرار است با اپلیکیشن‌های تازه کار کنید، قبل از شروع کار امتحانشان کنید و اگر نیاز به یادگیری دارید، کوتاهی نکنید.

۳. اهداف روزانه تعیین کنید

بدون رفت‌وآمدها و گپ‌وگفت‌های معمول محل کار، روز کاری متفاوت می‌گذرد. هر روز برای خودتان هدف کاری آن روز را معین کنید. ممکن است تا چند روز برآوردتان واقع‌بینانه نباشد، اما حواستان به پیشرفت یا پسرفت کاریتان باشد. وقتی کارهای آن روز را انجام دادید، خبر خوب را با همکارانتان در میان بگذارید.

۴. حواس‌پرتی‌ها را دور کنید

اگر در خانه بچه دارید، حیوان خانگی دارید و یا تلویزیون و ... حواستان را پرت می‌کند، باید فکری به حالشان بکنید. در اتاق را ببندید و هدفون بگذارید تا صدای اطراف تمرکزتان را به هم نریزد.

۵. امنیت را فراموش نکنند

از امنیت دستگاه‌هایتان اطمینان حاصل کنید. اگر این کار در تخصص شما نیست، از مدیرتان کمک بخواهید. اگر کارتان به نحوی است که اطلاعات محرمانه و نیمه محرمانه‌ای را پای تلفن مطرح می‌کنید، حواستان به دیوارهای نازک خانه باشد.

۶. از همکارانتان دور نشوید

ممکن است با تلفن راحت نباشید، یا در حالت عادی دیربه‌دیر پیام‌هایتان را چک کنید. ولی این عادات برای دورکاری سم است. با همکارانتان صحبت کنید و تا جای ممکن، تماس تصویری را از قلم نیندازید.

۷. لباس کار بپوشید

بله آدمیزاد بنده‌ی عادت است و باور کنید یا نه، نمی‌شود پیژامه به تن روی مبل لم داد و مثل همیشه کار کرد. وقتی لباس کار می‌پوشیم، ذهنمان آماده‌ی کار کردن می‌شود و از وضعیت استراحت لباس خانه بیرون می‌آییم.

۸. حرف بزنید

درباره‌ی چالش‌های دورکاری با مدیر و همکارانتان صحبت کنید. از آن‌ها همفکری و راه‌کار بخواهید. این دورکاری اجباری برای همه تازه است، شاید از راه‌کارهای ابداعی بقیه و یا دست‌کم از همدردی‌شان، راهی برای خود یافتید. ■

منابع

1. www.hr.uw.edu/coronavirus/teleworking/tips-for-employees/
2. www.shrm.org/hr-today/news/hr-news/pages/covid19-10-tips-for-successfully-managing-remote-workers.aspx
3. www.techrepublic.com/article/permanent-remote-work-may-also-mean-a-pay-cut/
4. www.horizon-magazine.eu/article/teleworking-here-stay-here-s-what-it-means-future-work.html
5. www.theconversation.com/remote-working-is-here-to-stay-but-that-doesnt-mean-the-end-of-offices-or-city-centres-145414

قدم‌های خستگی‌ناپذیر

خالق کفش ملی

مریم ذوالفقار

کارشناس مدیریت ارتباطات • بانک خاورمیانه

لاستیکی PVC، تولید آستر و بند کفش، تولید جوراب، تولید مقوا و کارتن، ماشین‌سازی و تولید تسمه در ۶۰۰ اندازه برای صنعت، کشاورزی و خودرو و تولید انواع دستکش و دیگر ابزارهای لازم برای صنعت کفش اقدام کرد. او در دهه پنجاه به راه‌اندازی چندین کارخانه چرم اقدام کرد و کارخانه‌های چرم‌سازی آذر، رودبار، رخشان و چرم گنجه را با هدف فرآوری انواع چرم گاو، گوسفند و بز برای تولید کفش و صادرات آن راه‌اندازی کرد. وی همچنین شرکت چرم خسروی نورا به منظور دباغی و چرم‌سازی به ثبت رساند و در فاز سوم توسعه این صنعت در سال ۱۳۴۷ در کیلومتر ۱۸ جاده قدیم کرج زمینی به مساحت چهار صد هزار متر خریداری کرد. وی با تاسیس شرکت کفش ملی و چندین شرکت در زمینه کفش چرم و انواع شرکت‌های خدماتی سرمایه‌گذاری در بانک و بیمه نقش موثری در توسعه صنعت کفش ایفا کرد.

رحیم متقی در سال ۱۳۴۳ کار اجتماعی بزرگی انجام داد که تا آن زمان در تاریخ ایران بی‌سابقه بود و آن تاسیس شرکت کانون مشاوری اقتصادی بود که هدف این شرکت پرورش ۲۰ کودک از دو ماه تا دو سال با نام ایروانی پور بود، با این هدف که این کودکان در آینده از مدیران بنگاه‌های صنعتی او شوند. او در نهادهایی مثل اتاق‌های بازرگانی و نهادهای صنفی کفش، چرم و سازمان‌های اقتصادی حضوری پررنگ داشت و از ویژگی‌های بارز او می‌توان به تأکید بر نظم، آموزش، اهمیت به امور مالی، توجه به مدیریت، نوآوری در کار، داشتن اصول اخلاقی، انتخاب مدیران برجسته، وفاداری به مجموعه گروه و عمل‌گرایی را نام برد.

محمد رحیم متقی ایروانی در سال ۱۳۵۷ به آمریکا مهاجرت کرد و در بوستون کارخانه چرم و کفش‌سازی تاسیس کرد و بعد از آن کارخانه کفش استاندارد در قاهره مصر را تاسیس کرد.

سرانجام پس از سال‌ها تلاش خستگی‌ناپذیر در ۱۲ بهمن ۸۴ در لندن درگذشت. ■

محمد رحیم متقی ایروانی در ۲۱ بهمن‌ماه سال ۱۳۹۹ در محله مشیر شیراز به دنیا آمد. پدرش میرزا محمد کاظم از تجار سرشناس شیراز بود که تجارت‌خانه‌ای داشت و به واردات چای، پارچه و... می‌پرداخت. محمد رحیم فرزند ارشد خانواده بود و مادر را در سن شش‌سالگی از دست داد و عبدالرحمن عموی رحیم که فرزندی نداشت سرپرستی محمد رحیم و برادرش محمد کریم را بر عهده گرفت. میرزا کاظم پدر محمد رحیم نیز در ۱۹ آذر ۱۳۲۴ درگذشت.

رحیم از کودکی در تجارت‌خانه پدر، جارو کردن و ارسال بسته‌های پستی را انجام می‌داد. رحیم تحصیلات ابتدایی را در مدرسه باقریه شیراز گذراند و در سال ۱۳۱۳ برای یادگیری زبان انگلیسی به کالج انگلیسی‌ها در اصفهان رفت. بعد از آن به دبیرستان شاپور شیراز رفت و در سال ۱۳۲۰ دبیرستان را در رشته ادبی به پایان رساند و در سال‌های ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۴ در دانشکده حقوق دانشگاه تهران، در رشته قضایی ادامه تحصیل داد. بعد از فارغ‌التحصیلی از دانشگاه به آبادان رفت و در حدود ۶ ماه به استخدام دادگستری درآمد. محمد رحیم متقی بعد از گرفتن پروانه وکالت مدتی به وکالت مشغول شد و مدتی نیز در بانک به کار پرداخت. در شهریور ۱۳۲۵ به نیویورک رفت و در دانشگاه مریلند در مقطع دکترا ثبت‌نام کرد اما به دلیل طولانی بودن زمان تحصیل در این مقطع، آن را رها کرد و به ایران برگشت.

رحیم در ۴ تیر ۱۳۲۷ ازدواج کرد و در سال ۱۳۲۸ به همراه تعدادی از تجار، کارخانه برق فسا را تاسیس کرد و سرمایه آن را بین شرکا تقسیم و به فروش رساند. همچنین پاساژ استاندارد که شامل مغازه و سینما بود را با طراحی به روز در خیابان زند شیراز احداث کرد. او در سال ۱۳۲۹ فعالیت‌های خود را به تهران منتقل کرد و اولین تجارت‌خانه خود در سرای محمدی واقع در سبزه‌میدان بازار تهران با نام شرکت سهامی باتا تاسیس کرد که در این تجارت‌خانه به صادرات کتیرا، مواد روغنی، مغز گردو و پنبه و واردات کفش، چتر، گونی و گالش از چکسلواکی می‌پرداخت. رحیم در سال ۱۳۳۰ زمینی در چهارراه گلوبندک خرید و پاساژ استاندارد را در خیابان خیام احداث کرد. در آن سال‌ها کفش‌های تولید داخل گیوه و نعلین بود که در کارگاه‌های محلی و سنتی تولید می‌شد و با توجه به نیاز روزافزون مردم به کفش، او که در آن زمان نمایندگی فروش کفش باتا را داشت پیشنهاد اولیه تاسیس کارخانه کفش را به توماس باتا داد اما باتا به دلیل ملی شدن کارخانه‌هایش در اروپای شرقی این پیشنهاد را نپذیرفت.

در سال ۱۳۳۴ به منظور توسعه فعالیت‌های خود، زمینی به مساحت ۷۰۰ متر در مهرآباد تهران خریداری کرد و قرارداد تولید کفش را با شرکات لبیش آمریکا، از فعالان کارخانه کفش ولکو منعقد کرد. این شرکت کفش‌های تنبیس کف تخت و سبک را تولید می‌کرد. کفش ولکو حاضر به سرمایه‌گذاری و آوردن فناوری به ایران شد که در ابتدا روزانه ۱۵۰ زوج محصول داشت و نام ملی را برای کفش‌هایش انتخاب کرد.

رحیم علاوه بر تولید کفش به تاسیس کارخانه‌هایی در زمینه تولید زیره کفش

زندهار از این بیابان

از هر زاویه و با هر عینکی که به اقتصاد کلان نگاه کنیم، اوضاع دلهره‌آور است. تورم نقطه به نقطه در محدوده ۴۰٪ است و این عدد برای دهک‌های کمتر برخوردار و مناطق محروم‌تر فاجعه‌آمیزتر هم هست. با نگاه به لایحه بودجه ۱۴۰۰ به نظر می‌رسد اوضاع بهتر نیز نخواهد شد. بودجه ۱۴۰۰ به شدت غیرواقعی و دارای بیش برآورد درآمدی است. دولت با نداشتن دخل کافی در سال ۱۴۰۰، مجدداً به خلق نقدینگی روی خواهد آورد و این یعنی تورم، برداشت غیرمستقیم پول از جیب مردم؛ یعنی فقیرتر شدن. در این پرونده نگاهی به لایحه بودجه ۱۴۰۰ انداخته‌ایم و تورم هزینه‌های زندگی در سال ۱۳۹۹ را بررسی کرده‌ایم. همچنین با مقایسه صندوق توسعه ملی ایران و نروژ راه‌های متفاوت استفاده از ثروت‌های نفتی و سرزمینی را نقد کرده‌ایم. ■

صندوق‌های
روز مبادا در
ایران و نروژ

۳۶

تورم هزینه‌های
زندگی در سال
گذشته

۳۲

لایحه بودجه
غیرقابل اصلاح
۱۴۰۰

۳۰

لایحه بودجه غیرقابل اصلاح ۱۴۰۰

چو دخلت نیست خرج آهسته تر کن

حسین سلطان آبادی

کارشناس مدیریت تحقیقات اقتصادی • بانک خاورمیانه

از رقم ۱۷۵ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده در قانون بودجه به حدود ۲۵۵ هزار میلیارد تومان در عمل افزایش یابد. با توجه به محدودیت امکان واگذاری شرکت‌های دولتی، بار اصلی این کسری بودجه را نیز صندوق توسعه ملی و انتشار اوراق بدهی بر دوش خواهند کشید. هردوی این روش‌های تأمین مالی کسری بودجه تورم‌زا هستند. منابع صندوق توسعه ملی به دلیل تحریم‌ها در دسترس نیستند و دریافت منابع ریالی از بانک مرکزی به پشتوانه منابع ارزی بلوکه‌شده صندوق توسعه ملی مشابه استقراض دولت از بانک مرکزی بوده و به افزایش قابل توجه پایه پولی و نقدینگی منجر شده و خواهد شد. انتشار حجم زیاد اوراق بدهی دولتی نیز با فشار بر منابع مالی محدود در اقتصاد به افزایش نرخ بهره در اقتصاد منجر خواهد شد که هزینه تأمین مالی دولت و بخش خصوصی را افزایش خواهد داد. به همین دلیل بانک مرکزی با دخالت در بازار بین بانکی و کنترل نرخ بهره در محدوده نرخ هدف خود، بخش قابل توجهی از این اوراق را خریداری کرده و بر حجم نقدینگی می‌افزاید.

گزش سوم از یک سوراخ!

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ معادل ۲/۳ میلیون بشکه صادرات روزانه نفت و میعانات گازی در نظر گرفته شده است. نکته قابل توجه اینجا است که پیش از خروج آمریکا از برجام، صادرات نفتی ایران ۲/۲ میلیون بشکه در سال ۱۳۹۵ و ۲/۳ میلیون بشکه در سال ۱۳۹۶ بوده است. به عبارت دیگر دولت فرض کرده است که آمریکا بدون فوت وقت و بدون نیاز به مذاکرات زمان‌بر، از ابتدای سال ۱۴۰۰ به برجام بازخواهد گشت و ظرفیت تولید و صادرات نفتی ایران نیز به سرعت با اوج قبلی خود بازخواهد گشت. به هر حال با لحاظ قیمت ۴۰ دلاری هر بشکه نفت و صادرات ۲/۹ میلیارد دلاری گاز در این سال و پس از کسر سهم ۳۸ درصدی صندوق توسعه ملی و سهم ۱۴/۵ درصدی شرکت ملی نفت، درآمد نفتی و گازی دولت معادل ۱۷/۳ میلیارد دلار پیش‌بینی شده است. در نظر گرفته شده است که ۸ میلیارد دلار از این رقم جهت تأمین واردات کالاهای اساسی با نرخ رسمی (۴۲ هزار ریال به ازای هر دلار) و مابقی با نرخ سامانه معاملات الکترونیک (ETS) تسعیر شود. جالب است که نرخ دلار سامانه معاملات الکترونیک در این محاسبه حدود ۱۷۷/۵ هزار ریال در نظر گرفته شده و در محاسبات دیگر در سایر بخش‌های این لایحه نرخ ۱۱۵ هزار ریال به ازای هر دلار مبنای محاسبه بوده است. این نرخ در زمان تهیه این گزارش حدود ۲۵۰ هزار ریال به ازای هر دلار بوده است. با این فرض درآمد نفتی ۱۹۹/۳ هزار میلیارد تومان که حدود ۲۵۰ درصد بیشتر از قانون بودجه سال ۱۳۹۹ و ۷۶۶ درصد بیشتر از پیش‌بینی عملکرد سال جاری است. اگر به طور خوشبینانه فرض کنیم که صادرات نفتی در سال ۱۴۰۰ حدود یک میلیون بشکه در روز بوده و نرخ تسعیر ارز را نیز معادل نرخ فعلی سامانه معاملات الکترونیک در نظر بگیریم، با فرض ثبات سایر موارد، درآمد

در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و پس از خروج آمریکا از برجام، نظام بودجه‌ریزی کشور نتوانست خود را با شرایط جدید هماهنگ کند. نتیجه این عدم هماهنگی، ارائه بودجه‌هایی با پیش‌بینی‌های به شدت غیرواقعی و بیش‌برآورد شدید منابع درآمدی، تشدید کسری بودجه در طول سال و دریافت مجوز از شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا برای دریافت منابع از صندوق توسعه ملی و انتشار اوراق بیش از سقف قانونی بود. لایحه بودجه ۱۴۰۰ از احتمال زیاد تکرار این اتفاق حکایت دارد.

در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ با فرض صادرات روزانه ۱/۵ میلیون بشکه نفت و میعانات گازی، درآمد نفتی حدود ۱۵۳ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شد، در حالی که در عمل بیش از ۴۰ هزار میلیارد تومان از این محل نصیب دولت نشد. این کسری نفتی عامل اصلی دریافت مجوز از شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا برای دریافت ۴۵ هزار میلیارد تومان از منابع صندوق توسعه ملی و انتشار ۳۸ هزار میلیارد تومان اوراق بدهی مازاد بر سقف مصوب قانون بودجه این سال بود. البته بیش‌برآورد منابع در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ صرفاً مربوط به درآمدهای نفتی نبود. بیش از ۱۱ هزار میلیارد تومان از درآمدهای مالیاتی و حدود ۱۱ هزار میلیارد تومان از سایر درآمدهای جاری پیش‌بینی شده نیز محقق نشد. به این ترتیب و با توجه به کاهش برخی از هزینه‌ها (به ویژه مخارج عمرانی) نسبت به قانون مصوب، کسری بودجه (واگذاری دارایی‌های مالی) محقق شده در این سال حدود ۱۰۵ هزار میلیارد تومان بیشتر از کسری بودجه ۵۱ هزار میلیارد تومانی پیش‌بینی شده در قانون رقم خورد. در عمل در این سال برای تأمین مالی کسری بودجه بیش از ۸۲ هزار میلیارد تومان اوراق بدهی منتشر شد، حدود ۶۵ هزار میلیارد تومان از منابع صندوق توسعه ملی برداشت شد و بیش از ۵ هزار میلیارد تومان سهام شرکت‌های دولتی واگذار شد.

با وجود تجربه سال ۱۳۹۸، در سال ۱۳۹۹ نیز قانون بودجه مسیر مشابهی را طی کرد. در این سال صادرات روزانه نفت و میعانات گازی معادل یک میلیون بشکه در نظر گرفته شد و در پاسخ به غیرواقعی بودن این میزان صادرات، عنوان شد که نمی‌خواهیم در بودجه به دشمن این سیگنال را بدهیم که در هدف خود موفق شده است! به این ترتیب درآمد نفتی دولت برای سال ۱۳۹۹ معادل ۵۷ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شد، در حالی که پیش‌بینی می‌شود درآمد نفتی دولت در سال جاری تنها ۲۳ هزار میلیارد تومان باشد. اما شدیدتر از بیش‌برآورد درآمدهای نفتی در این سال، پیش‌بینی غیرواقعی واگذاری حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان از اموال منقول و غیرمنقول دولتی بود که احتمالاً تنها حدود یک هزار میلیارد تومان از این رقم در این سال تحقق یابد. همچنین انتظار می‌رود که در زمینه درآمدهای جاری (مالیاتی و سایر)، بیش‌برآورد قانون بودجه سال جاری حدود ۳۸ هزار میلیارد تومان باشد. با در نظر گرفتن همه جوانب از قبیل عدم تخصیص برخی از هزینه‌ها، انتظار بر این است که کسری بودجه سال ۱۳۹۹

منابع صندوق توسعه ملی به دلیل تحریم‌ها در دسترس نیستند و دریافت منابع ریالی از بانک مرکزی به پشتوانه منابع ارزی بلوکه‌شده صندوق توسعه ملی مشابه استقراض دولت از بانک مرکزی بوده و به افزایش قابل توجه پایه پولی و نقدینگی منجر شده و خواهد شد.

نفتی دولت به حدود ۴۲ هزار میلیارد تومان کاهش می‌یابد که از بیش برآورد ۱۵۸ هزار میلیارد تومانی لایحه بودجه در این زمینه حکایت دارد.

در همین راستا ۲۵ هزار میلیارد تومان برای واگذاری اموال منقول و غیرمنقول دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در نظر گرفته شده است که با توجه به عملکرد سال ۱۳۹۹، از بیش برآورد حدوداً ۲۴ هزار میلیون تومانی حکایت دارد. در این لایحه بودجه معادل ۷۰ هزار میلیارد تومان از محل فروش اوراق پیش‌فروش نفت نیز در نظر گرفته شده است که با لحاظ سایر مجوزهای انتشار اوراق بدهی در این لایحه، کل انتشار اوراق بدهی را به سطح ۱۲۵ هزار میلیارد تومان می‌رساند. این در حالی است که سقف مجاز انتشار اوراق بدهی دولتی در سال ۱۴۰۰ طبق قانون برنامه ششم توسعه تنها ۵۵ هزار میلیارد تومان است. در زمینه درآمدهای جاری نیز اگرچه در لایحه ۱۴۰۰ رشد اندک ۱۰ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ مشاهده می‌شود، اما نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال جاری رشد نزدیک به ۳۰ درصدی را تجربه کرده و با توجه به روند سال‌های اخیر به ویژه در زمینه درآمدهای مالیاتی، انتظار می‌رود حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان بیش برآورد داشته باشد.

در سمت هزینه‌ها اما امکان تحقق کمتر از رقم پیش‌بینی شده چندان وجود ندارد. سهم عمده هزینه‌ها به هزینه‌های جاری مربوط می‌شود که عمدتاً شامل پرداخت‌های مربوط به حقوق و دستمزد و کمک به صندوق‌های بازنشستگی است. پس از تصویب افزایش حقوق کارکنان نمی‌توان از پرداخت آن شانه خالی کرد. به همین دلیل و مطابق سال‌های گذشته، صرفاً پرداخت‌های عمرانی با کاهش شدید مواجه خواهد شد که با توجه به روند نزولی سرمایه‌گذاری و تشکیل سرمایه در کشور، به تشدید رکود دامن خواهد زد. در سال لایحه بودجه ۱۴۰۰ نیز ۱۰۴ هزار میلیارد تومان برای مخارج عمرانی در نظر گرفته شده است که اگرچه تنها ۱۸ درصد بیشتر از قانون بودجه سال ۱۳۹۹، نسبت به پیش‌بینی عملکرد مخارج عمرانی در سال جاری رشد ۵۳ درصدی نشان می‌دهد. با این شرایط انتظار می‌رود حدود ۲۲ هزار میلیارد تومان از مخارج عمرانی پیش‌بینی شده در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در عمل به مرحله تخصیص نرسد.

با در نظر گرفتن همه جوانب، کسری ۱۹۸ هزار میلیارد تومانی تراز عملیاتی و سرمایه‌ای در لایحه بودجه ۱۴۰۰ که به خودی خود ۲۵۸ درصد بیشتر از قانون بودجه سال ۱۳۹۹ است، احتمالاً در عمل به رقم قابل توجه ۲۷۷ هزار میلیارد تومان افزایش خواهد یافت.

این در حالی است که رهبر انقلاب با استفاده دولت از منابع صندوق توسعه ملی برای مخارجی از قبیل تقویت بنیه دفاعی که در سرجمع ارقام بودجه لحاظ نشده نیز مخالفت کرده و دولت را ملزم کرده است که از محل منابع بودجه عمومی خود نسبت به تأمین این مصارف اقدام کند.

به همین دلایل بود که رد کلیات این لایحه بودجه از طرف نهادهای مختلف پژوهشی از جمله مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی توصیه شد. در زمان تهیه این یادداشت صرفاً نامه‌ای از سوی رییس جمهور به مجلس ارسال شده است که برای اعمال تغییرات مد نظر رهبر انقلاب، حدود ۵۳ هزار میلیارد تومان به مصارف اضافه شده و حدود ۴۰ هزار میلیارد تومان از منابع دولت کسر خواهد شد. به این ترتیب برای جبران این موارد انتشار اوراق بدهی ۵۳ هزار میلیارد تومان افزایش خواهد یافت و مبلغ ۴۰ هزار میلیارد تومان نیز از محل صرفه‌جویی در حین اجرا و کاهش تخصیص مصارف تأمین خواهد شد. حتی مشخص نیست که این صرفه‌جویی و کاهش تخصیص قرار است در چه بخش‌هایی انجام پذیرد و چه برنامه‌ای برای آن وجود دارد. هیچ خبری از تغییرات ساختاری نیست. تا زمانی که دولت ملزم به تغییرات ساختاری برای مدیریت هزینه‌ها نشود، نمی‌توان امیدی به کنترل اثرات مخرب کسری بودجه داشت. افزایش ۲۵ درصدی حقوق کارکنان دولتی در شرایطی که ۶۰ درصد آنها در سه دهک بالای درآمدی قرار دارند و ۸۰ درصد آن‌ها جزو نیمه ثروتمند جامعه محسوب می‌شوند، بهایی معادل کاهش رفاه همه مردم در پی تورم ناشی از کسری بودجه خواهد داشت. حذف استخدام رسمی جدید، استقرار نظام پرداخت به ذینفع نهایی و کاهش کارکنان قراردادی و شرکتی موجود، عدم افزایش حقوق و دستمزد کارکنان و در عین حال حذف تمامی هزینه‌های اجتناب‌پذیر در سال ۱۴۰۰، انتخاب دشواری است که اگرچه می‌تواند منافع برخی را تهدید کند، با منافع عموم مردم سازگارتر خواهد بود. ■

تورم هزینه‌های زندگی

در سال گذشته

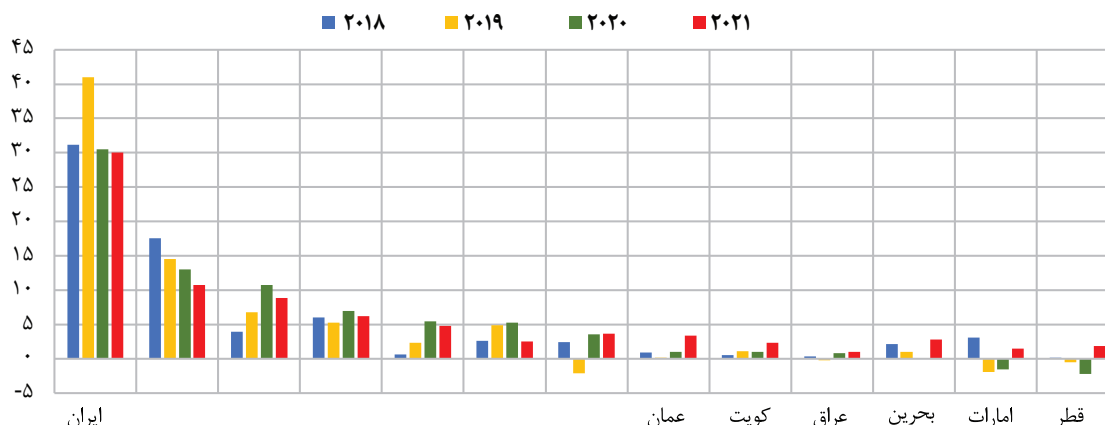
محمد کوثری

کارشناس مدیریت تحقیقات اقتصادی • بانک خاورمیانه

طبقاتی را روز به روز بیشتر می‌کند. نمودار زیر مقایسه ناراحت‌کننده‌ای از تورم کشورهای همسایه ایران است که صندوق بین‌المللی پول برای چند سال اخیر برآورد و برای سال آینده پیش‌بینی کرده است. مشاهده می‌کنیم که حتی افغانستان و عراق هم با وجود شرایط ناامن و بحران‌های مختلف، تورم‌های زیر ۵ درصد را تجربه می‌کنند و حتی برخی کشورها مثل عربستان و قطر به طور موقتی با تورم منفی هم روبه‌رو شده‌اند. اما وقتی نوبت به ایران می‌رسد، صحبت از نرخ‌های بالای ۳۰ و حتی ۴۰ درصد است. تازه این اعداد و ارقام مربوط به نرخ متوسط سالانه و با استفاده از گزارش نهادهای رسمی هر کشور است و اگر نرخ را نقطه به نقطه (مقایسه یک ماه با ماه مشابه سال قبل) و اعداد را با توجه به سید منتخب هر فرد (کالا و خدماتی که بیشترین تاثیر را بر زندگی هم فرد دارند) در نظر بگیریم، نرخ‌ها عجیب‌تر و نگران‌کننده‌تر می‌شوند.

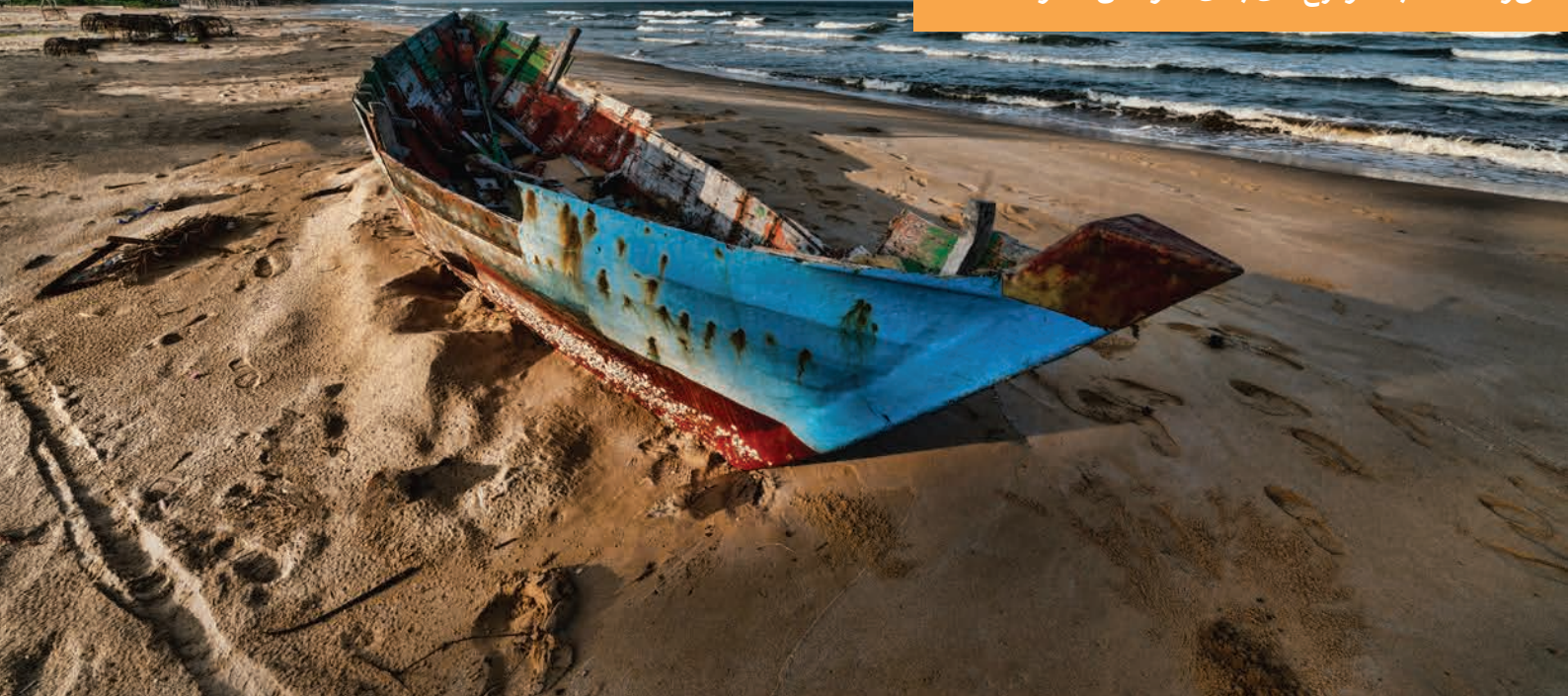
همان‌طور که بدن انسان گاهی به مشکلات و بیماری‌ها با ورم کردن واکنش نشان می‌دهد، تورم قیمت‌ها در اقتصاد هم معمولاً نشان‌دهنده یک بیماری است. بیماری خطرناکی که تمامی ریز و درشت اقتصاد را تحت تاثیر قرار می‌دهد و می‌تواند مشکلات بزرگی به همراه داشته باشد. همان‌طور فلج اطفال در کشور ما یک بیماری ریشه‌کن شده قلمداد می‌شود، تورم هم سالیان سال است که در اکثر کشورهای جهان درمان و حتی ریشه‌کن شده و وجود آن برای مردم برخی کشورها عجیب به نظر می‌رسد. این در حالی است که در ایران تورم نه تنها به یک بیماری مزمن و ادامه‌دار تبدیل شده، بلکه شدت آن هم بسیار قابل توجه و ترسناک شده است. افزایش سطح عمومی قیمت‌ها به قدری شتاب گرفته که حتی در خریدهای روزمره نیز به خوبی ملموس است و طنز تلخ «الان، یا الان؟» را برای جویا شدن از قیمت کالاها به واقعیت تبدیل کرده است. تورم به همراه تمامی اثرات مخرب اقتصادی و اجتماعی آن در حال پیش‌روی است و فواصل

تورم سالانه بر اساس گزارش IMF (صندوق بین‌المللی پول) - درصد

IMF: International Monetary Fund

حتی افغانستان و عراق هم با وجود شرایط ناامن و بحران‌های مختلف، تورم‌های زیر ۵ درصد را تجربه می‌کنند و حتی برخی کشورها مثل عربستان و قطر به طور موردی با تورم منفی هم روبه‌رو شده‌اند. اما وقتی نوبت به ایران می‌رسد، صحبت از نرخ‌های بالای ۳۰ و حتی ۶۰ درصد است.

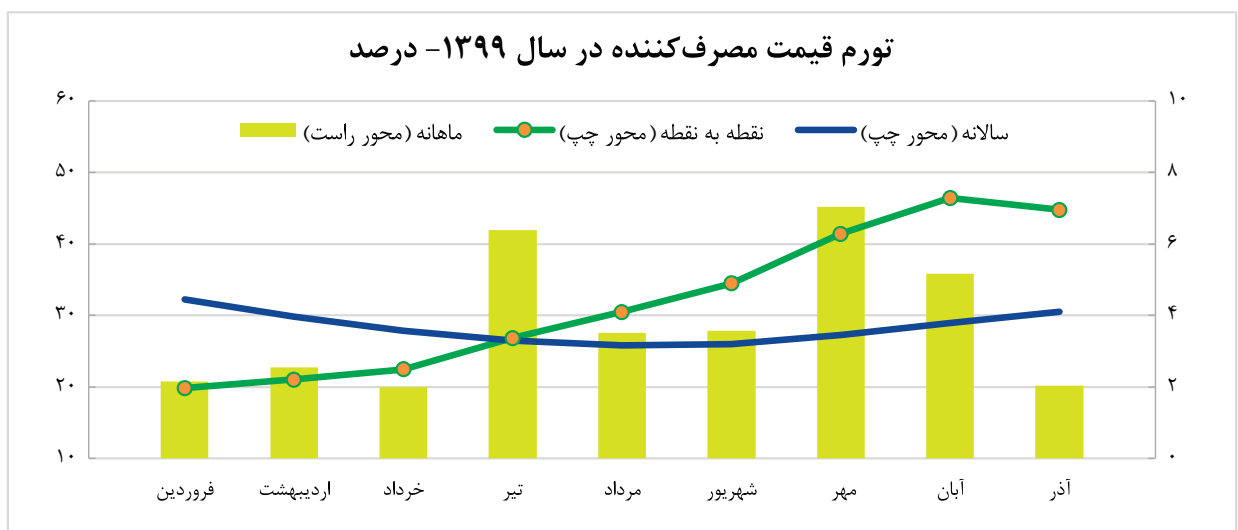

ثابت کرده است. یعنی رشد سطح عمومی قیمت‌ها در طول یک ماه در کشورها از رشد قیمت چندین ساله بسیاری از کشورهای دیگر بیشتر بوده است. نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه در هشت ماه اول این سال به طور مداوم فزاینده بوده و در آبان‌ماه به ۴۶٫۵ درصد رسیده است. این نرخ البته در آذر به زیر ۴۵ درصد کاهش پیدا کرده که باز هم به غیر از آبان، از نرخ تمامی ماه‌های امسال بالاتر است. بالاتر بودن این نرخ از نرخ تورم سالانه باعث شیب صعودی تورم سالانه هم می‌شود، چنانکه این موضوع از مردادماه دیده می‌شود و احتمالاً حداقل تا پایان سال ۱۳۹۹ هم ادامه داشته باشد. روند این نرخ‌ها در نمودار دو نشان داده شده است.

تورم قیمت‌ها در نه ماه نخست ۱۳۹۹

گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده که توسط مرکز آمار منتشر می‌شود نشان می‌دهد که نرخ تورم ماهانه به طور متوسط در نه‌ماه ابتدای سال ۱۳۹۹ معادل ۳٫۸ درصد بوده است که رقم بالایی محسوب می‌شود. یعنی پول در جیب ما یا حقوق و درآمد ما هر ماه حدود ۴ درصد از ارزش خودش را از دست داده است. البته احساس ما از تورم احتمالاً خیلی بیشتر از این هم بوده، چرا که خریدهای روزمره ما مثل خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها یا پوشاک و وسایل منزل نرخ‌های بسیاری بالاتری را تجربه کرده‌اند. بیشترین نرخ تورم ماهانه در سه فصل ابتدایی سال ۱۳۹۹ مربوط به مهرماه بوده که رقم فاجعه‌بار ۷ درصد را

تورم قیمت مصرف‌کننده در سال ۱۳۹۹ - درصد

دهک دهم ۵۲٫۸ درصد بوده است. اما اگر تنها تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها را در نظر بگیریم، این روند برعکس است و به ترتیب نرخ‌ها ۵۹٫۲ درصد و ۵۵٫۳ درصد بوده است. به تفکیک مناطق جغرافیایی نیز، این نرخ در روستاها بیشتر از شهرها و به ترتیب ۴۴ و ۴۸ درصد بوده است.

ریشه در کجاست؟

به هر حال تورم پدیده‌ای پولی است و افزایش پایه پولی و نقدینگی مهم‌ترین متهم ایجاد تورم است. مشکلات مربوط به افت درآمدهای نفتی و سایر درآمدهای دولت متأثر از شرایط کرونایی که با استفاده گسترده دولت از منابع تنخواه بانک مرکزی همراه شده بود، استفاده از ذخایر قانونی بانک‌ها جهت پرداخت تسهیلات ارزان قیمت و افزایش نسبت پول به شبه پول به دلیل رشد سپرده‌های جاری جهت استفاده از فرصت‌های سفته‌بازی ایجاد شده در انواع بازارهای مالی و کالایی (به دلیل انتظارات تورمی)، بخشی از مهم‌ترین دلایل افزایش رشد نقدینگی و به دنبال آن رشد قیمت‌ها در ماه‌های اخیر بوده است. اما مشکل تورم ما مزمن و ماندگار است و اتفاقاتی مثل کرونا و تحریم فقط شدت آن را تغییر می‌دهد.

سیاست‌های حمایتی نابه‌جا، ناکارآمدی در نظام بودجه‌ریزی، رانت‌ها، ایده‌های پرخرج و کم‌بازده، بلندپروازی‌ها، سیاست‌های عامه‌پسند و موارد مشابه همه موجب ناترازی‌های بزرگ مالی می‌شود که نتیجه آن‌ها در نهایت فشار به کل‌های پولی خواهد بود. به عبارت دیگر سلطه مالی سیاست‌گذار بودجه‌ای بر سیاست‌های پولی در اقتصاد کشور به روالی عادی و متداول تبدیل شده است و جبران کسری بودجه به طور معمول به صورت مستقیم و غیرمستقیم از منابع بانک مرکزی تأمین می‌شود. مشکل مهم دیگری که در کنترل نقدینگی وجود دارد به مشکلات برخی بانک‌ها و به طور کلی سیستم بانکی مربوط می‌شود که خلق نقدینگی را از طرق مختلف و بعضاً ناسالم در پی دارد.

اصلاح نظام بانکی مسئله‌ای بوده که مدت‌ها است در نهادهای مختلف بر روی آن کار می‌شود اما به دلایلی هنوز اجرای جدی آن کلید نخورده است. بنابراین برای ایجاد بهبود در این روند نامبارک، پیش از آنکه انتظار اصلاح و بهبود سیاست‌های پولی و ارزی را داشته باشیم باید به فکر اصلاح ساختاری سلطه مالی دولت بر سیاست‌های پولی بود. ■

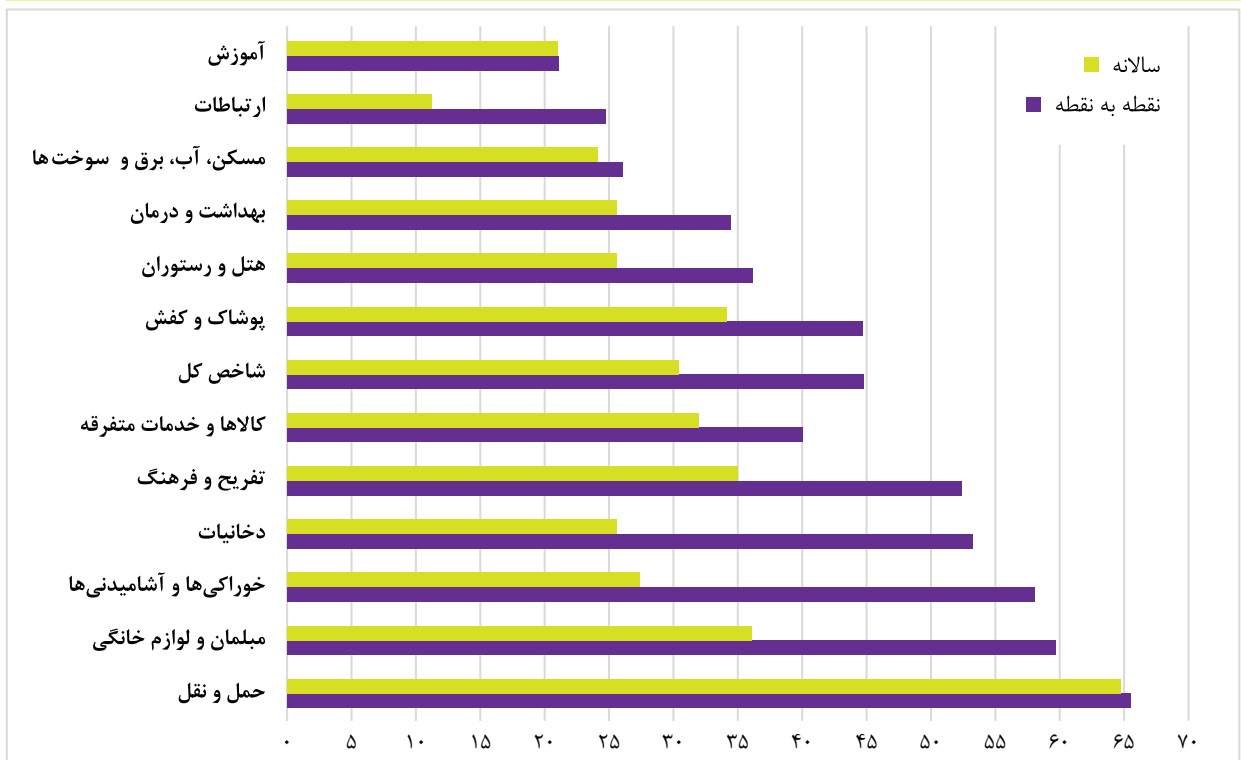
گزارش‌های مربوط به شاخص قیمت مصرف‌کننده معمولا با جزئیات و به تفکیک برخی اقلام منتشر می‌شود. در واقع در دسته‌بندی کالاها و خدمات، ۱۲ گروه اصلی مشخص شده که هر یک زیرمجموعه‌های ریزتری دارد.

در میان ۱۲ بخش اصلی سبد مصرفی خانوار نمونه کشور در محاسبات مرکز آمار برای آذر امسال، بیشترین نرخ تورم سالانه و همچنین نقطه‌به‌نقطه با حدود ۶۵ درصد برای هر کدام مربوط به گروه حمل‌ونقل بوده است. خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها نیز در این ماه تورم سالانه حدود ۲۸ درصدی و تورم نقطه‌به‌نقطه حدود ۶۰ درصدی را به ثبت رسانده‌اند. رشد این گروه بیشتر به دلیل افزایش قیمت اقلام و زیرگروه‌هایی نظیر روغن، گوشت قرمز و سفید، سبزی و غیره بوده است. کمترین نرخ‌ها نیز در این ماه به دو بخش آموزش و ارتباطات تعلق داشته که اغلب به نسبت سایر بخش‌ها رشد کمتری را تجربه می‌کنند و موجب افت نرخ تورم کل می‌شوند. مقایسه گروه‌های اصلی سبد خانوار از لحاظ رشد قیمت‌ها در نمودار سه قابل رویت است که بر اساس تورم نقطه‌به‌نقطه مرتب شده است. در تفکیک کالاها و خدمات، نرخ تورم سالانه در آذرماه برای کالاها ۳۳ درصد و برای خدمات ۲۳/۰ درصد بوده است. یعنی کالاها به نسبت با سرعت بیشتری در حال گران‌تر شدن بودند. به خصوص کالاهای بادوام که نرخ رشد نزدیک به ۶۰ درصدی را در این سال تجربه کرده‌اند. دو نرخ تورم کالاها و خدمات تقریباً از اواسط سال ۱۳۹۷ از هم فاصله گرفتند و با افزایش نرخ ارز، سرعت افزایش قیمت کالاها به خصوص کالاهای قابل مبادله نسبت به خدمات بسیار بالاتر رفت. اوج این اختلاف یک‌بار در شهریور سال گذشته بود که نرخ تورم به ترتیب ۶۰ درصدی و ۲۵ درصدی برای آن‌ها به ثبت رسید. این امر مؤید انتظارات تورمی و تأثیر جهش‌های ارزی بر آن در دوره مورد بررسی است.

اما تورم در دهک‌های هزینه‌ای مختلف نیز به شکل متفاوتی احساس می‌شود، چرا که سبد مصرفی آن‌ها متفاوت است. بر اساس اعداد مربوط به تورم دهک‌ها، فاصله تورمی دهک‌ها در این ماه به ۹٫۳ واحد درصد رسیده است. به این معنی که تورم نقطه به نقطه برای سبد مصرفی دهک اول ۴۴٫۵ درصد و برای سبد

تورم به تفکیک گروه های عمده در آذر ۱۳۹۹ - درصد

صندوق‌های

روز مبادا در ایران و نروژ

نروژ در سراسر دنیا صاحب سهام است. علاوه بر این، این صندوق مالک صدها ساختمان در برخی از شهرهای پیشتاز جهان است که درآمد حاصل از اجاره را برای این کشور ایجاد می‌کند. هر ساله، دولت نروژ می‌تواند تنها بخش کوچکی از بودجه را خرج کند، اما این مبلغ هنوز هم تقریباً برابر با ۵۷ درصد بودجه دولت است.

در دولت نروژ، یک توافق سیاسی گسترده درباره نحوه مدیریت صندوق وجود دارد؛ هرچه کم‌تر خرج کنیم، موقعیت بهتری خواهیم داشت. مازاد بودجه به صندوق منتقل می‌شود در حالی که کسری بودجه از صندوق تامین می‌شود. نقش صندوق این است که تضمین کند که ثروت ملی تا حد امکان ادامه دارد. سرمایه‌گذاری آن چشم‌انداز بلندمدت دارد و قادر به مقابله با نوسانات زیاد در کوتاه‌مدت است. هدف دولت نروژ به عنوان مدیر صندوق از طرف مردم نروژ، ایجاد بالاترین بازده ممکن با ریسک متوسط است به طوری که سرمایه رشد کند. جنز استولنبرگ، وزیر دارایی نروژ می‌گوید: «فعالیت‌های شرکت‌ها تأثیر زیادی بر جوامع اطراف و محیط‌زیست دارند و جامعه همیشه انتظارات بیشتری از چگونگی رفتار شرکت‌ها دارد. در طول زمان ممکن است بر سودآوری و بازده صندوق تأثیر بگذارد. به عنوان یک سرمایه‌گذار بلند مدت در سراسر این شرکت‌ها در کشورهای در حال توسعه، ما به سرمایه‌گذاری برای سودآوری همسو با انتظارات گسترده‌تر جامعه علاقه داریم. ما مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی را در نظر می‌گیریم و انتظارات روشنی را از شرکت‌هایی که در آن سرمایه‌گذاری می‌کنیم؛ داریم».

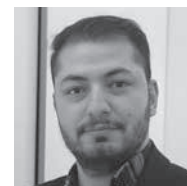
پارلمان نروژ و وزارت دارایی قوانینی را برای مدیریت صندوق ارائه کرده‌اند و مسئولیت مدیریت آن را به بانک مرکزی واگذار کرده‌اند. وزارت دارایی یک شورای مستقل را برای انجام ارزیابی اخلاقی شرکت‌ها تشکیل داده است. شورای اخلاق توصیه‌های خود را به هیأت اجرایی بانک توسعه می‌دهد که پس از آن تصمیم نهایی را در مورد محرومیت، مشاهده یا مالکیت فعال می‌گیرد. با توجه به گزارش‌های مالی موجود از صندوق توسعه ملی ایران، از زمان تاسیس این صندوق تا پایان سال ۱۳۹۷ حدود ۷۱ میلیارد دلار تحت سه

صندوق توسعه ملی ایران یک نهاد دولتی است که در سال ۱۳۷۹ به واسطه تحریم‌ها و کاهش قیمت نفت و همچنین رکود اقتصادی حاصل از افت تولیدات به منظور تبدیل قسمتی از عواید حاصل از فروش فرآورده‌های نفتی به ثروت‌های ماندگار و سرمایه‌گذاری برای نسل‌های آینده تأسیس گردید. این صندوق به عنوان یک حساب ذخیره ارزی وظیفه کنترل تلاطم‌های ارزی در ایران را بر عهده دارد که این امر از طریق سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری، صنایع دستی و همچنین میراث فرهنگی صورت می‌پذیرد. اما با توجه به قوانین وضع شده، برداشت از این صندوق جهت جبران کسری ناشی از عواید غیرنفتی بودجه عمومی سالانه غیر مجاز است و این صندوق تنها جبران کننده کسری درآمد ارزی حاصل از فرآورده‌های نفتی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده است؛ اما با توجه به تشدید تحریم‌های مالی، نظامی و اقتصادی در سال‌های اخیر و همچنین کاهش قیمت نفت خام، میزان برداشت از این صندوق روند افزایشی داشته است.

صندوق نفتی نروژ

صندوق نفت نروژ که نام رسمی آن صندوق بازنشستگی دولتی است پس از کشف نفت در دریای شمال برای محافظت از اقتصاد در برابر فراز و نشیب درآمدهای نفتی و همچنین به عنوان یک ذخیره مالی و یک برنامه پس‌انداز بلندمدت تاسیس شد تا هر دو نسل فعلی و آینده از ثروت نفتی بهره‌مند شوند.

پس از کشف یکی از بزرگ‌ترین میدان‌های نفتی جهان در نروژ، ناگهان مقدار زیادی نفت برای فروش به وجود آمد و اقتصاد کشور به شدت رشد کرد. در ابتدا تصمیم گرفته شد که درآمدهای حاصل از نفت و گاز محتاطانه برای جلوگیری از عدم تعادل در اقتصاد مورد استفاده قرار گیرند. پارلمان نروژ به منظور حمایت از این لایحه، قانونی را تصویب کرد که در حال حاضر صندوق بازنشستگی دولتی نام دارد و اولین پول در صندوق بین‌المللی پول واریز شد. این صندوق در حال حاضر یکی از بزرگ‌ترین صندوق‌های سرمایه‌گذاری دنیا است که نیمی از کل سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در جهان را دارا است. این به این معنی است که

امیرمهیار ترابی

متصدی امور بانکی شعبه مهستان
بانک خاورمیانه

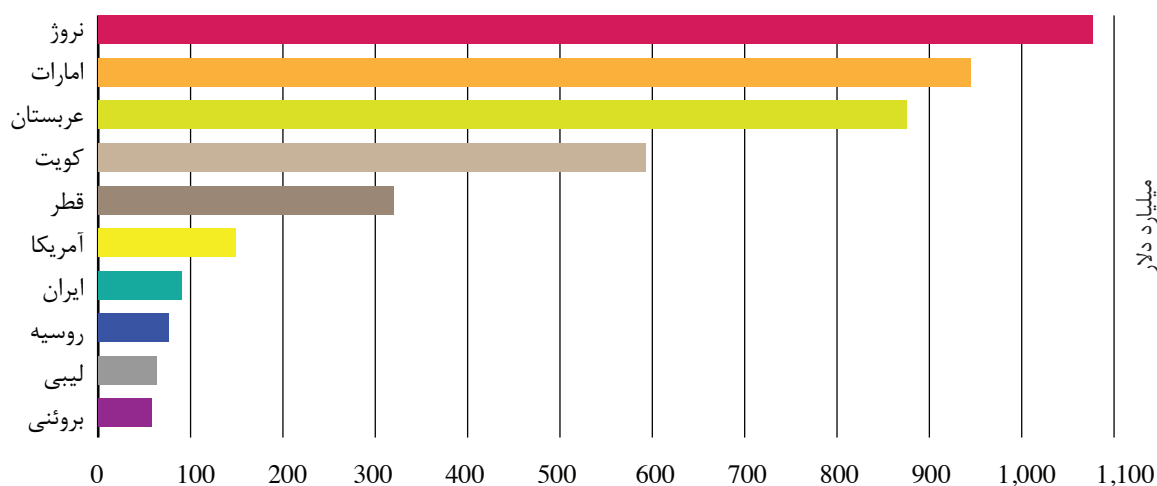

صندوق نفت نروژ که نام رسمی آن صندوق بازنشستگی دولتی است پس از کشف نفت در دریای شمال برای محافظت از اقتصاد در برابر فراز و نشیب درآمدهای نفتی و همچنین به عنوان یک ذخیره مالی و یک برنامه پس انداز بلندمدت تاسیس شد تا هر دو نسل فعلی و آینده از ثروت نفتی بهره‌مند شوند.

عنوان اصلی وام ارزی، پرداخت به دولت و سپرده‌گذاری ارزی از صندوق خارج شده است. بر این اساس می‌توان گفت که صندوق توسعه ملی ایران با توجه دارایی‌های وارد شده که چیزی در حدود ۹۱ میلیارد دلار است، در حال حاضر ۲۰ میلیارد دلار دارایی دارد. ■

۱۰ کشور با بزرگ‌ترین صندوق‌های ثروت حاکمیتی مرتبط با درآمدهای نفت و گاز

مجموع دارایی‌های وارد شده به صندوق از ابتدای تاسیس

منبع: موسسه صندوق‌های ثروت حاکمیتی

مجموع همه ایالت‌های آمریکا

منابع

۳. «صندوق ذخیره ارزی در ایران چگونه تشکیل شد؟». خبرگزاری باشگاه خبرنگاران. دریافت شده در ۲۶/۰۷/۲۰۱۸.
 ۴. «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور». دریافت شده در ۲۸ بهمن ۱۳۹۰.

1. 1. A decline rate study of Norwegian oil production (Mikael Hook, Kjell Aleklett)
 2. The role of passive sampling in monitoring the environmental impacts of produced water discharges from the Norwegian oil and gas industry (Sarah E.Hale, Amy M.P.Oen, Gerard Cornelissen, Michiel T.O.Jonker)

رتبه نخست بانک خاورمیانه در وام‌دهی بین بانک‌های خصوصی

بر اساس گزارش یازده بانک و موسسه اعتباری خصوصی به کانون بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی، نمودار افزایش سهم بانک‌ها از تسهیلات نشان می‌دهد که بانک خاورمیانه در بین بانک‌های خصوصی رتبه نخست را در افزایش سهم بانک از مانده تسهیلات در اختیار دارد.

بر اساس گزارش این گزارش در شش ماهه ابتدای سال جاری، بانک خاورمیانه در بین بانک‌های خصوصی با ثبات رشد ۴۸.۳۷ درصدی جایگاه نخست را کسب کرده است. بانک خاورمیانه با سهم قابل توجهی از اعطای تسهیلات شبکه بانکی به صنایع کشور رقم ۹۴,۸۱۴ میلیارد ریال و ۵۴۲ میلیون دلار برای مانده تسهیلات اعطایی به صنایع را ثبت کرده است که این تسهیلات نقش بسزایی در ایجاد مراکز تولیدی-صنعتی و سرمایه در گردش صنایع ایفا کرده است.

همچنین، در بخش دیگر این گزارش و طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹، سهم بانک خاورمیانه از کمک‌های بلاعوض بانک‌ها جهت احیا مراکز تولید یا خدماتی (از قبیل خرید آمبولانس، کمک به سیل‌زدگان و زلزله‌زدگان و...) بیش از ۵۰ میلیارد ریال بیان شده است.

مجموع مانده تسهیلات ریالی شبکه بانکی به صنایع کشور رقم ۱,۴۳۳,۵۰۱ میلیارد ریال و مجموع مانده تسهیلات دلاری آن‌ها به این صنایع ۱,۹۵۵ میلیون دلار است که نشان دهنده حمایت گسترده شبکه بانکی از صنایع تولیدی کشور است.

پیش‌بینی مرکز پژوهش‌های مجلس در مورد تورم

مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی پیش‌بینی کرد تورم نقطه به نقطه تا پایان سال در حدود ۴۵ درصد و تورم سالیانه در محدوده ۳۸ درصد قرار گیرد. همچنین مرکز آمار ایران نیز در گزارشی جداگانه اعلام کرد است که نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به دی ۱۳۹۹ برای خانوارهای کشور به ۳۲.۲ درصد رسید. بر اساس اعلام مرکز آمار ایران، در دی ماه ۱۳۹۹ درصد تغییر شاخص کل نسبت به ماه مشابه سال قبل (تورم نقطه به نقطه) برای خانوارهای کشور ۴۶٫۲ درصد است. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی به بررسی اقتصاد ایران در سال ۹۹ پرداخت. در این گزارش آمده است: چشم انداز نرخ تورم نرخ تورم تا پایان سال ۱۳۹۹ و همچنین در سال ۱۴۰۰ تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که مهم‌ترین آنها به طور خلاصه به شرح زیر است:

الف) انتظارات تورمی نحوه تأمین مالی کسری بودجه و تغییرات پایه پولی و نقدینگی
رشد نقدینگی مهم‌ترین عامل بلندمدت و سیاستی و تغییرات نرخ ارز از مهم‌ترین عوامل کوتاه مدت اثرگذار بر نرخ تورم است. در کنار آن، انتظارات تورمی بالا ناشی از کسری بودجه با افزایش نرخ ارز، مهم‌ترین کانالی است که هریک ریال پایه پولی و نقدینگی جدید را با شدت بیشتری به تورم تبدیل می‌کند. زمانی که انتظارات تورمی بالاست، حساب‌های بلندمدت بانکی تبدیل به حساب دیداری (جاری) شده و به سمت بازارهای دارایی و کالاهای بادوام و در نهایت کالاهای مصرفی حرکت خواهند کرد. بنابراین توصیه اکید به سیاستگذار، کنترل انتظارات تورمی و کاهش منابع در دسترس برای تقاضای سفته بازی در بازارهای دارایی از طرقی مانند کنترل رشد ترازنامه بانک‌هاست که چارچوب آن در تاریخ ۱۱ آبان ماه ۱۳۹۹ توسط شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

همچنین لازم است حمایت از بورس با استفاده از منابع پایه پولی یا منابع غیرنقدشونده (مانند بخشی از منابع صندوق توسعه ملی) اکیداً از دستور کار سیاستگذار حذف شود، هم زمان لازم است تا از ابزارهایی نظیر نظارت بر شبکه بانکی و رصد و کنترل تراکنش‌های بانکی به منظور کنترل سفته بازی در بازارهای دارایی استفاده شود.

ب) کسری بودجه و رشد پایه پولی

نحوه تأمین مالی کسری بودجه، تأثیر بسیار زیادی بر نرخ تورم تا پایان سال ۱۳۹۹ و به خصوص در سال ۱۴۰۰ دارد. شیوه فعلی تأمین کسری (فروش اوراق و برداشت از منابع صندوق پیامدهای تورمی دارد. اوراق منتشر شده در سال ۱۳۹۹، در سال‌های بعدی سررسید می‌شوند که برای دولت دارای بار مالی بوده و تنها تورم در این سال را به سال آینده منتقل می‌کند. همچنین برداشت از منابع صندوق در صورتی که خالص دارایی خارجی بانک مرکزی را افزایش دهد، (که از آمارهای پولی این طور به نظر می‌رسد)، پیامدهای تورمی در پی خواهد داشت.

از طرف دیگر به نظر می‌رسد در حالی که دولت در سال ۱۳۹۹ امکان تأمین بخشی از کسری بودجه از طریق انتشار اوراق را دارد، اما این امکان برای سال ۱۴۰۰ محدودتر خواهد شد.

در مجموع، پیش‌بینی می‌شود تورم نقطه به نقطه تا پایان سال در حدود ۴۵ درصد و تورم سالیانه در محدوده ۳۸ درصد قرار گیرد که با هدف تورمی اعلام شده بانک مرکزی، فاصله زیادی دارد.

پروژه جدید بانک خاورمیانه برای عمل به مسوولیت اجتماعی

احداث چهارمین مدرسه امید خاورمیانه در سیستان و بلوچستان

جنوبی و سیستان و بلوچستان بخش دیگری از کمک‌های بانک خاورمیانه به اقشار آسیب‌پذیر جامعه بوده است. با توجه به تعطیلی مدرسه‌ها و لزوم ایجاد امکان آموزش از راه دور برای کودکان، بانک خاورمیانه با اهدای هزینه خرید و توزیع تبلت برای کودکان مناطق کمتر برخوردار در این زمینه فعال بوده است. همچنین تامین هزینه احداث تاسیسات آب آشامیدنی در یکی از روستاهای سیستان و بلوچستان نیز جزو طرح‌های سال جاری بانک بوده است.

در حوزه بهداشت و درمان، تهیه دارو و اقلام بهداشتی و تجهیزات بیمارستانی برای یکی از بیمارستان‌های خیریه طی چند نوبت توسط بانک خاورمیانه انجام شده است. تامین مالی تهیه اقلام بهداشتی و ایمنی به منظور مبارزه با شیوع بیماری کووید ۱۹ و اهدا به مراکز بهداشتی و پزشکی نیز از سایر فعالیت‌های امسال بانک خاورمیانه بوده است.

بانک خاورمیانه با مشارکت در فعالیتهای عام‌المنفعه در قالب مسوولیت اجتماعی تاکنون به صورت مستقل ساخت ۳ مدرسه را در استان‌های گلستان، خوزستان و لرستان انجام داده است و ساخت چهارمین مدرسه نیز در استان سیستان و بلوچستان آغاز شده است.

پیش از این نیز بانک خاورمیانه در ساخت مدرسه‌هایی در مناطق کمتر برخوردار استان‌های گلستان، قزوین، هرمزگان، خوزستان و سیستان و بلوچستان در قالب مشارکت در ساخت با خیرین مدرسه‌ساز همکاری داشته است.

بانک خاورمیانه در بخش کمک‌های غیرنقدی نیز به اهدای تجهیزات تاسیساتی به انجمن خیرین مدرسه‌ساز و اهدای ویلمان اداری (میز، صندلی، کمد و کتابخانه) به موسسه‌های خیریه پرداخته است. اهدای کمک هزینه تامین اقلام آموزشی، پوشاک و مواد غذایی به خانواده‌های کمتر برخوردار در استان‌های خراسان

بانک‌ها می‌توانند سهام شرکت‌های تامین سرمایه را بخرند

بانک مرکزی در بخشنامه‌ای اعلام کرد بانک‌ها و موسسات اعتباری براساس ضوابطی که طراحی خواهد شد، می‌توانند واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق سرمایه‌گذاری و شرکت‌های تامین سرمایه را خریداری کنند.

بانک مرکزی به بانک‌ها و موسسات اعتباری اصلاحیه دستورالعمل سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار که ۲۵ آذر ماه امسال به تصویب شورای پول و اعتبار رسیده بود را ابلاغ کرد. در این اصلاحیه که در قالب تبصره ۲ ماده ۲ این دستورالعمل قرار می‌گیرد آمده است: تملک واحدهای سرمایه‌گذاری یک صندوق سرمایه‌گذاری «اختصاصی بازارگردانی» و همچنین تملک سهام یک شرکت تامین سرمایه توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه و با رعایت حدود مقرر این دستورالعمل و در چارچوب ضوابط اجرایی این تبصره که توسط هیات عامل بانک مرکزی تعیین می‌شود، خواهد بود.

ممنوعیت عضویت نمایندگان در هیأت مدیره بانک‌ها و شرکت‌ها

سخنگوی کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس از تصویب ممنوعیت فعالیت نمایندگان در هیأت مدیره بانک‌ها و شرکت‌ها خبر داد.

خانم سمیه محمودی به دستورکار کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی که موضوع آن بررسی ادامه طرح اصلاح قانون نظارت بر رفتار نمایندگان بود اشاره کرد و گفت: در این نشست بعد از بحث و بررسی و استماع نظرات مخالف و موافق، بند یک ماده ۱۲ به تصویب رسید. سخنگوی کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی همچنین با اشاره به بند مصوب شده، خاطرنشان کرد: بر این اساس، مدیرعاملی و هرگونه فعالیت و عضویت اعم از موظف و غیرموظف تحت هر عنوان نظیر مشاور، بازرس، عضو علی‌البدل، عضو هیأت مدیره و هیأت عامل در شرکت‌های دولتی و غیردولتی و کلیه مراکز و موسسات و شرکت‌ها و بانک‌های خصوصی اعم از انتفاعی و غیرانتفاعی برای نمایندگان ممنوع شده است.

مصوبه تکمیلی برای رفع تعهد ارزی صادرکنندگان

مصوبه تکمیلی برای مصوبه ۱۷۷ دولت است که به زودی ابلاغ می‌شود که آرامش بیشتری به صادرکنندگان برای رفع تعهد ارزی می‌دهد.

تمرکز ما برای صادرات به ۱۵ کشور همسایه و ۲ کشور هند و چین بوده و ارزش افزوده کالاهای صادراتی دارای اولویت است. برخی می‌گویند همین امروز باید از خام فروشی جلوگیری کرد اما این امر امکان‌پذیر نیست و جلوگیری از خام فروشی در طول زمان رخ می‌دهد.

او با بیان اینکه هیأت وزیران مجوز ادامه تجارت آزاد را به ما داده است، گفت: جهت اجرای تجارت آزاد با کشورهای پاکستان، سرپستان و اتحادیه اوراسیا مذاکرات را آغاز کرده ایم.

معاون وزیر صمت گفت: بزودی یک مصوبه تکمیلی در ارتباط با مصوبه آبان ماه دولت برای رفع تعهد ارزی صادرکنندگان ابلاغ می‌شود.

حمید زابدوم اظهار داشت: بحث رفع تعهد ارزی صادرکنندگان از سال ۹۷ با صدور بخشنامه‌های مختلف دچار فراز و فرودهایی شده بود اما از آبان ماه با مصوبه ۱۷۷ دولت آرامش نسبی به این بخش بازگشت.

رئیس کل سازمان توسعه تجارت ایران افزود: طبق دستور وزیر صمت، کارگروهی در وزارت صمت با حضور نمایندگان اتاق‌های بازرگانی، اصناف و تعاون و گمرک و سازمان توسعه تجارت جهت بررسی مشکلات صادرکنندگان تشکیل شد که از آبان تاکنون ۱۲ جلسه داشته ایم. یکی از خروجی‌های این جلسه، تهیه یک

جریان‌های فکری بانکداری در جهان

آرین آقابیگی

معاون شعبه الهیه • بانک خاورمیانه

بانکی را می‌توان یافت که ویژگی‌های فوق را در خود جای داده باشد. تنها نمونه از این نوع نظام بانکی از می‌توان در اسکاتلند در اواخر قرن ۱۸ میلادی یافت که آن هم در عمل به پشتوانه بانک مرکزی انگلستان فعالیت داشت. بنابراین وجود نمونه خالصی از این نوع نظام در جهان را نمی‌توان یافت.

دیدگاه توسعه‌ای

برخلاف دیدگاه سیاسی بانکداری به عنوان یک دیدگاه افراطی، پیروان دیدگاه توسعه‌ای بر این باورند که وجود بانک مرکزی از یک سو و دخالت دولت البته در چارچوبی مشخص از سوی دیگر برای رشد اقتصادی عاملی حیاتی است. به عقیده این گروه از اقتصاددانان که برخلاف گروه اول اکثریتی قابل توجه هستند، وجود نهاد ناظر بانک مرکزی به عنوان نهادی مستقل و غیرتجاری نه تنها عامل بی‌ثباتی نیست بلکه وجود مقررات همگام با اعمال سیاست‌های پولی به هنگام و صحیح می‌تواند عاملی برای مهار بانک‌ها در مقابل برداشتن ریسک‌های غیرمتعارف و در نتیجه ثبات نسبی در بازار پول به عنوان یکی از منابع تامین سرمایه باشد. به بیان دقیق‌تر حضور دولت در نظام بانکی البته به شکل متعارف آن عاملی در جهت تسهیل رشد اقتصادی معرفی می‌شود.

بررسی‌های آماری و نتایج تجربی انجام شده توسط اقتصاددانان براساس آمار پولی و بانکی در دو دهه اخیر حاکی از غلبه دیدگاه توسعه‌ای بر دیدگاه سیاسی بانکداری در کشورهای مختلف جهان بوده است. براساس برخی مطالعات انجام شده در این زمینه، دخالت دولت در نظام بانکی اعم از مالکیت یا نظارت در کشورهای توسعه‌نیافته، نیمه توسعه‌یافته و توسعه‌یافته دارای آثار مثبتی در رشد اقتصادی بوده است، حال آنکه شدت نقش و اثر دولت بر رشد اقتصادی در این سه گروه کشورها متفاوت است. نتایج این مطالعات نشان می‌دهد که اثر حضور دولت در کشورهای کمتر توسعه‌یافته بر رشد اقتصادی نسبت به کشورهای توسعه‌یافته قابل توجه است، حال آنکه هرچه درجه توسعه‌یافتگی کشورها افزایش می‌یابد نیاز به دخالت دولت در نظام بانکی به شکل مستقیم کمتر و در نتیجه اثر آن روی رشد اقتصادی کاهش می‌یابد اما همچنان مثبت است و نمی‌توان آن را نادیده انگارد.

براساس این نتایج تجربی ضمن عدم امکان رد حضور بانک مرکزی در نظام بانکی، باید در دیدگاه توسعه‌ای نظام بانکی نیز به اعمال برخی چارچوب‌ها در بانکداری قائل بود. ناگفته پیداست که با افزایش سطح توسعه اقتصادی حضور دولت (به هر شکل) در بازار پول باید به شکل نظارتی باشد تا ضمن کاهش احتمال ریسک‌های مرتبط با نظام بانکی، فضای رقابتی در چارچوب مقررات کارا نیز تضعیف نشده و برخی نتایجی که پیروان دیدگاه سیاسی از آن یاد می‌کنند محقق نشود. ■

صنعت بانکداری شاهد تغییر و تحولات گسترده‌ای در طول دهه‌های گذشته بوده است که بر اساس ادبیات موجود در تاریخ تحولات بانکداری، دو جریان فکری اصلی را می‌توان در آن یافت. یکی جریان فکری‌ای که به نفی هرگونه دخالت دولت در نظام بانکی می‌پردازد و به دیدگاه اقتصاد سیاسی بانکداری مشهور است. در مقابل این دیدگاه، جریان فکری توسعه‌ای نه با توجیه دخالت حداکثری دولت، بلکه با ترسیم نقش دولت در نظام بانکی و اثرات آن بر رشد اقتصادی کشورها بر پایه برخی مطالعات آماری از دخالت دولت در نظام بانکی در چارچوبی مشخص دفاع کرده است. در زیر به جزئیات به خطوط فکری موجود در این دو جریان فکری پرداخته می‌شود.

دیدگاه اقتصاد سیاسی بانکداری

پیروان این دیدگاه بانکداری بر این باورند که اگر تجارت آزاد دارای منافع است پس چرا صنعت بانکداری آزاد نباشد؟ براین اساس، همانند بازار رقابتی، بانکداری نیز باید آزاد باشد، به این معنی که ورود و خروج به صنعت بانکداری نباید دارای محدودیت باشد، بانک مرکزی در نظام بانکی وجود نداشته باشد و بانک‌ها خود به انتشار اسکناس و مسکوک اقدام کنند. آنچه از این ویژگی‌ها به ذهن متبادر می‌شود نوعی خلأ قوانین و مقررات است. ادبیات موجود در دیدگاه اقتصاد سیاسی بانکداری، ضمن رد هرگونه مقررات حاکم بر بازار پول، تنها و تنها مقرراتی را آن هم در صورت لزوم مجاز می‌شمارد که توسط خود بازیگران صنعت بانکداری و بدون حضور هرگونه نهاد ناظر یا به تعبیر امروزی همان بانک مرکزی وضع شده باشد.

به عقیده پیروان دیدگاه سیاسی بانکداری، هرگونه دخالت دولت در نظام بانکی به شکل نظارتی یا مالکیتی عاملی مهم در جهت ایجاد بی‌ثباتی در بازار پول است. به عبارت دقیق‌تر، دخالت دولت در نظام بانکی به ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته موجب سوق دادن منابع به افراد یا گروه‌های نزدیک به مراکز قدرت سیاسی خواهد شد و ضمن برهم زدن ثبات بازار پول، درجه رقابت‌پذیری بانک‌ها را به شدت کاهش خواهد داد. نگاهی مدرن‌تر به این جریان فکری در تبیین دلایل رد دخالت دولت در نظام بانکی این‌گونه استدلال می‌کند که دخالت دولت در نظام بانکی و وجود صندوق‌های ضمانت سپرده در نهایت با از بین بردن شرایط رقابتی بانک‌ها، قدرت انتخاب را نیز از سپرده‌گذاران برای تشخیص بین بانک‌های خوب از بد صلب خواهد کرد. از سوی دیگر وجود مقررات دولتی و محدود کردن بانک‌ها و به دنبال آن تضعیف شرایط رقابتی منجر به از بین رفتن انگیزه‌های بهبود عملکردی در بانک‌ها شده و بانک‌های خوب را نیز به سمت ناکارآمد شدن سوق خواهد داد.

به‌رغم ادله‌ای که توسط هواداران این دیدگاه بانکداری مطرح می‌شود، کمتر نظام

شهر	شعبه	کد	نشانی	تلفن
تهران	آفتاب	۷۸۱۰۱۸	میدان ونک، خیابان شهید خدای، تقاطع خیابان آفتاب، شماره ۱۱۸	۰۲۱-۸۸۶۲ ۳۷۵۰
تهران	نوبخت	۷۸۱۰۲۷	خیابان خرمشهر (آبادانا)، خیابان شهید عربعلی، نبش خیابان یازدهم، شماره ۵۸	۰۲۱-۸۶۰۸ ۹۷۰۳
تهران	نیاوران	۷۸۱۰۳۶	خیابان شهید باهنر (نیاوران)، بعد از سه راه یاسر، شماره ۲۹۹	۰۲۱-۲۲۷۵ ۹۳۹۸
تهران	الهییه	۷۸۱۰۴۵	خیابان شهید فیاضی (فرشته)، خیابان شهید آقابزرگی، نبش بن بست بیژن، شماره ۳۳	۰۲۱-۲۲۳۹ ۰۹۹۱
تهران	مهستان	۷۸۱۰۵۴	شهرک قدس (غرب)، خیابان ایران زمین، شماره ۲۲۲	۰۲۱-۸۸۵۶ ۱۶۵۶
تهران	سعادت آباد	۷۸۱۰۶۳	سعادت آباد، میدان سرلشگر شهید طهرانی مقدم (کاج)، نبش کوچه هفتم، شماره ۸۶	۰۲۱-۲۲۳۸ ۲۹۳۸
تهران	بخارست	۷۸۱۰۷۲	خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان پنجم، شماره ۲	۰۲۱-۸۸۷۲ ۹۹۲۵
تهران	زعفرانیه	۷۸۱۰۸۱	زعفرانیه، خیابان مقدس اردبیلی، مرکز خرید پالادیوم، بلوک ۱، طبقه نهم شمالی، شماره ۹۰۷	۰۲۱-۲۶۳۵ ۵۷۰۴
تهران	آفریقا	۷۸۱۰۹۹	بلوار نلسون ماندلا، بالاتر از خیابان شهید دستگردی، نبش کوچه نور، پلاک ۲	۰۲۱-۸۶۰۸ ۲۳۸۵
تهران	دروس	۷۸۱۰۱۱۳	خیابان یخچال، خیابان هدایت، نبش میدان هدایت، شماره ۶۵	۰۲۱-۲۲۵۶ ۰۶۷۷
اصفهان	اصفهان	۷۸۳۰۱۴	میدان فیض، نبش خیابان میر، شماره ۵	۰۳۱-۳۶۶۴ ۴۶۸۳
تبریز	تبریز	۷۸۴۵۰۱۳	شهرک ولی عصر، فلکه رودکی، خیابان رودکی، نبش کوچه سحر، شماره ۵۶۰	۰۴۱-۳۳۲۷ ۲۶۰۵
شیراز	شیراز	۷۸۷۲۰۱۹	بلوار ستارخان، نبش خیابان عقیف آباد، شماره ۱۲۷	۰۷۱-۳۶۲۶ ۸۸۰۷
مشهد	مشهد	۷۸۸۵۰۱۴	مشهد، بلوار سجاد، بین چهارراه بهار و چهارراه گلرین، شماره ۴۸	۰۵۱-۳۶۶۵ ۶۲۲۲
کرج	کرج (شعبه غیرنقدی)	۷۸۶۲۴۱۹	کرج، مهرویلا، خیابان درختی، مرکز خرید درختی، طبقه ۶، واحد ۵	۰۲۶-۳۳۵۳ ۸۲۵۹
Munich	Munich	-	Middle East Bank, Munich Branch, Landsberger Straße 406, D-81241 München, Germany	(+49-89) 2153 9820

بانک خاورمیانه علاوه بر ارائه تمامی خدمات یک بانک تجاری، سایر خدمات حوزه بازار پول و سرمایه را به صورت مستقیم و یا از طریق شرکت های زیرمجموعه یا وابسته با رعایت مقررات و ضوابط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان بورس و اوراق بهادار فراهم کرده است.

شرکت کارگزاری بانک خاورمیانه

تهران، خیابان نلسون ماندلا (آفریقا)، خیابان دستگردی (ظفر) به سمت ولیعصر، شماره ۲۷۷
تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۸ ۳۵۶۴
mebbco.com

شرکت بیمه زندگی خاورمیانه

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر (بخارست)، خیابان هفتم شماره ۱۰
تلفن: ۰۲۱-۴۱۳۶ ۳۰۰۰
melico.ir

شرکت خدمات ارزی و صرافی خاورمیانه

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان نهم برج بخارست، طبقه دوم
تلفن: ۰۲۱-۴۱۳۶ ۱۰۰۰
exmbe.com

ساختمان ادارات مرکزی

تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان پنجم، شماره ۲
تلفن: ۰۲۱-۴۲۱۷ ۸۰۰۰
دورنگار: ۰۲۱-۸۸۷۰ ۱۰۹۵
کدپستی: ۱۵۱۳۶۴۵۷۱۷
تهران، صندوق پستی: ۴۴۴۵ - ۱۵۸۷۵
www.middleeastbank.ir
info@middleeastbank.ir
رسیدگی به شکایات (مدیریت بازرسی)
تلفن: ۰۲۱-۴۲۱۷ ۸۸۸۸

بیایید هوایی پاک و آسمانی آبی
را به کودکانمان هدیه کنیم.